

Департамент освіти і науки Київської обласної державної адміністрації
Комунальний навчальний заклад Київської обласної ради
«Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»

Т.О. Гребенчук

Готуємося до історичної олімпіади: методичні та інформаційні аспекти

Навчально-методичний посібник

**Біла Церква
2015**

*Рекомендовано науково-методичною радою
Комунального навчального закладу Київської обласної ради
«Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»
(протокол № 5 від 18 червня 2015 року)*

Укладач:

Т.О. Гребенчук. Готуємося до історичної олімпіади: методичні та інформаційні аспекти: Навчально-методичний посібник. – Біла Церква: КОПОПК, 2015. – 80 стор.

Рецензенти:

Бачинська Є.М. проректор з науково-методичної роботи КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат педагогічних наук, доцент.

Козлова О. Л., вчитель історії навчально-виховного комплексу «Сквирський ліцей – загальноосвітня школа I-II ступенів, учитель-методист, Відмінник освіти України.

Літературне редагування: Могрицька І. В.

У навчально-методичному посібнику представлені методичні рекомендації щодо підготовки обдарованих учнів до інтелектуальних змагань, а також приклади завдань історичних олімпіад та зразки відповідей на них. Завдання теоретичного та практичного турів спрямовані на формування і розвиток предметних компетентностей учнів, оволодіння історичними знаннями, вміннями та навичками.

Посібник стане у пригоді вчителям та учням, забезпечить системний підхід до підготовки до Всеукраїнської олімпіади з історії.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Методичні рекомендації щодо підготовки до I-III етапів Всеукраїнської олімпіади з історії.....	5
Пам'ятка учасникам олімпіади з історії.....	11
Приклади завдань теоретичного та практичного турів	12
Зразки відповідей на запитання практичного та теоретичного турів.....	60
Література.....	78

ПЕРЕДМОВА

Щороку в загальноосвітніх навчальних закладах України йде підготовка до олімпіад із базових дисциплін. Напружені випробування очікують не лише школярів, а й учителів, які докладають чимало зусиль, для виявлення обдарованих дітей та їх підготовки до інтелектуальних змагань.

Умовою ефективної участі учнів в олімпіадах є системна робота. При цьому варто пам'ятати, що олімпіада не ставить за мету перевірити знання учнями навчальної програми з предмету, зокрема з історії. Олімпіада – це захід високого інтелектуального, творчого рівня.

Часто під час підготовки до участі в олімпіаді перед педагогами постає проблема забезпечення альтернативними підручниками, сучасною науковою, хрестоматійною, художньою літературою, електронними засобами навчання. Важливою складовою цього процесу є також напрацювання різнопланових завдань, що вимагають всебічного і ретельного підходу до їх виконання.

Тому педагогам-історикам та їхнім учням пропонуємо збірку олімпіадних завдань з історії. Сподіваємося, що ця книжка викличе в школярів зацікавленість історичним предметом, зробить процес змагань активним та захоплюючим, а учителям допоможе належно підготувати своїх «вундеркіндів» до олімпіади.

На вас чекає клопітка і довготривала робота. Проте вона закладає основи для подальшого розвитку вітчизняної історичної науки. І важливим є те, що до цього процесу долучається неупереджене молоде покоління.

*Тетяна Гребенчук, методист навчально-методичного
кабінету історії та правознавства КНЗ КОР «КОПОПК»*

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

щодо підготовки до I-III етапів Всеукраїнської олімпіади з історії

Обсяг навчального матеріалу, який береться до уваги при підготовці завдань на I-III етапи олімпіади з історії, визначається програмами шкільних курсів історії та навчальним матеріалом основних і додаткових підручників, інших складових навчально-методичного комплексу (атласів, карт, довідників, енциклопедій тощо). Виходячи з дати проведення цих інтелектуальних змагань, визначте кількість повних тижнів навчання з початку навчального року і, звірившись із програмою та кількістю годин на тиждень, передбачених нею, визначте обсяг

Отож, якщо ви вирішили взяти участь в учнівській олімпіаді з історії, налаштуйтеся на серйозну роботу: олімпіадний цикл триває практично весь навчальний рік – від вересня до кінця березня. **Пам'ятайте: успіх є наслідком системної праці, тому краще встановити для себе день/дні і години занять з історії.** Оптимальною тривалістю одного заняття можна вважати академічну пару (80-90 хвилин). Досвід показує, що надалі продуктивність праці знижується. Періодичність занять – не менше одного разу на тиждень. Якщо акумулювати цей час протягом навчального року (35 тижнів), то трудомісткість навчання історії в кожному навчальному році зростає у 1,5 – 2 рази порівняно з часом, виділеним для вивчення історії на уроках у школі, котра працює в режимі навчального закладу універсального профілю. Результат прийде обов'язково. Ви самі відчуєте, як зростає.

Наступним етапом роботи має стати ознайомлення з нормативно-правовою базою з навчальної дисципліни. У нашому випадку це програми з історії України та всесвітньої історії. Вони розміщені на сайті Міністерства освіти і науки України. І тут вам допоможе Інтернет. Робота з залученням ресурсу Мережі – це якісно вищий рівень доступу до інформаційних масивів.

Якщо ви навчаєтесь у старшій школі (10-11 класи), зверніться до **програм поглибленого вивчення історії України і всесвітньої історії** (вони теж розміщені на сайті МОН України). З одного боку, текст цих програм – це короткий конспект курсів найскладнішого для розуміння і засвоєння періоду XX – початку XXI століття. А з другого – права колонка програми (державні вимоги до рівня компетентності учнів) зададуть вам напрямки роботи над розвитком своїх знань, умінь, навичок і ставлень у їх органічній єдності (сучасна педагогічна наука називає їх компетентностями).

Серйозною підмогою для вас буде і **програма для зовнішнього незалежного оцінювання з історії України в частині, що відповідає програмі й навчальному матеріалу, які вивчаються у 10-11 класах.** Програма розміщена на сайтах Міністерства освіти і науки України, Українського центру оцінювання якості освіти.

Відразу заведіть окремий загальний зошит для конспектування. Роблячи записи, залишайте незаповненою близько третини сторінки (так ви зможете доповнити конспект пізніше). Конспект дозволить вам краще засвоїти матеріал, а потім і поновити його в пам'яті.

Створіть у своєму персональному комп'ютері чи ноутбукі окремий портфель або папку з назвою «Олімпіада». Файлами тут можуть бути матеріали по класах, окремих розділах або темах. З часом, зберігаючи напрацьований матеріал у зручному для вас форматі, ви будете мати серйозні масиви потрібної для вас інформації. Якщо у вас немає персонального комп'ютера, попросіть в учителя інформатики дозволу попрацювати у кабінеті інформатики у післяурочний час. Для уникнення непорозумінь погодьте день і години вашої можливої роботи.

Важливе значення мають **підручники**. Для I етапу олімпіади, коли обсяг матеріалу невеликий (він, як правило, не перевищує того обсягу, який вивчається в першій чверті), підручник, за яким працює школа, є **основним джерелом навчальної інформації для учня**. Для успіху на наступних етапах олімпіади одного підручника може бути замало. Ідучи на олімпіаду, погортайте сторінки підручників попередніх класів. Це особливо стосується учнів 8-х та 11-х класів, адже зміст завдань на олімпіаду охоплює матеріал від 6-го класу. **(Тут не йдеться про знання всіх фактів, мається на увазі розуміння тенденцій і процесів історичного розвитку людства на тому чи іншому етапі, певних фрагментів ключових процесів того чи іншого періоду, які ввійшли до скарбниці надбань світової цивілізації. Наприклад, міфи Стародавньої Греції, відомі вислови древніх, титани Відродження та їх шедеври тощо).**

Важлива складова сучасного підручника з історії – **письмові та візуальні джерела**. Звертайте увагу також на них та спробуйте виконати пропоновані в підручниках завдання до цих типів джерел.

Залучайте й **посібники**: хрестоматії, словники, довідники, атласи, контурні карти, схеми, таблиці, електронні посібники, робочі зошити і збірники завдань. Насамперед ми рекомендуємо ті посібники, котрі мають гриф Міністерства освіти і науки. **Критично ставтесь до інформації з Інтернету – всесвітнє павутиння може заплутати вас.**

Опрацювавши текст, складіть його короткий конспект. Це можуть бути план, тези, виписки, таблиці, схеми. Класифікуйте і систематизуйте інформацію. Пам'ятайте: будь-які події, явища і процеси можуть бути подані як сума простих частин (*ця мисленнєва операція називається аналізом, тоді як зведення частин до цілого – синтезом*). На рівні буденної свідомості вони мають відповідати на прості запитання:

- Що відбувається?
- Коли відбувається?
- Де відбувається?

- Яке значення має те, що відбувається?

Зауважимо, що під обкладинкою шкільних підручників зібрані найсуттєвіші, типові факти, події, явища і процеси з історії людства загалом та України зокрема.

1. Якщо іти далі, то можна зробити аналіз тексту параграфу або його фрагменту і за такою схемою:

- Дата/дати;
- Історичні особи – учасники подій;
- Історичні терміни.

Ці «три кити» історії як навчальної дисципліни дозволять вам краще засвоїти будь-який матеріал і полегшать його виклад під час олімпіади. Вчіться викладати свої думки коротко і чітко. Якщо ви не сказали головне в перших двох-трьох реченнях, шанси ваших «сентенцій» на успіх і високу оцінку зменшуються з кожним наступним реченням.

Олімпіади з історії передбачають перевірку знань та умінь учнів у декількох площинах:

I. Завдання, що розкривають рівень володіння фактичним матеріалом (практичний тур)

1. Робота з датами.

Знання дат, що ілюструють провідні тенденції розвитку суспільства в той чи інший період має першочергове значення, адже хронологічна компетентність не дарма посідає перше місце серед спеціально-історичних компетентностей, які мають бути сформовані в учнів. Школярам пропонують розв'язати хронологічне рівняння, заповнити хронологічну таблицю (звичайну або синхронну), поставити у відповідну послідовність події і дати, визначити події за наведеними датами тощо. Для виконання таких завдань учні повинні добре знати дати основних та другорядних подій, орієнтуватися в детальній хронології окремої теми, вміти зіставляти події всесвітньої історії та історії України.

Для підготовки до змагань та відповіді на такого роду завдання, крім підручників, варто скористатися хронологічними довідниками.

2. Оперування поняттями та термінами.

Учні повинні не просто дати чітке визначення поняття чи терміна, але і вказати час та країну його виникнення, навести приклад застосування. Для цього варто скористатися історичними словниками. У відповіді важливо показати розуміння історичної термінології, адже вона є своєрідним каркасом, на якому тримається історія як навчальна дисципліна.

3. Заповнення та складання таблиць.

Такий вид роботи досить проблематичний для юних олімпійців. Вони повинні вміти не тільки заповнити запропоновану таблицю, де вже є часткова інформація, але й самі

створити схеми чи таблиці за вказаною тематикою. Наприклад, заповнити таблицю згідно з поданим планом, заповнити порівняльну таблицю, самостійно називаючи ознаки порівняння, вписати в таблицю основні причини і наслідки визначних історичних подій, намалювати схему-таблицю до заданої теми. Кожна таблиця містить: а) заголовок, що відбиває її основний зміст; б) єдину систему величин, скорочень і узагальнень. Зверніть увагу на те, що заголовки мають бути точними й лаконічними, а графі не повинні бути перевантажені зайвими деталями.

Уміння структурувати навчальний матеріал, виділяти основні його компоненти допоможе учням виконати такий вид роботи. А це уміння найкраще проявляється у складанні плану. Якщо йдеться про порівняльну таблицю, то це по суті «накладання» плану двох чи більше тем, які винесені в заголовок таблиці.

4. Редагування текстів.

Це комплексне завдання, що ставить за мету перевірити знання фактичного матеріалу з окремої теми. Педагоги навчають дітей такого виду діяльності, опираючись на глибокі знання ними історичних тем. Тут є недоцільною абсолютна віра школярів у друковане слово. Вони повинні вміти піддавати сумніву запропонований текст і виправляти його, керуючись власною обізнаністю, коригуючи тільки дати, прізвища і поняття, зберігаючи при цьому загальну канву викладу матеріалу.

II. Завдання, що ілюструють знання історичної карти (практичний тур)

Просторова компетентність не дарма йде другою в переліку предметних компетентностей з історії. Тут є завдання кількох видів. Один вид роботи передбачає знання геополітичного розташування держав та його вплив на історичну їх історичну долю, історико-географічних регіонів окремих держав, їх територіально-адміністративний устрій в окремі періоди історичного процесу. Інший – демонструє вміння нанести на карту хід бойових дій окремої воєнної кампанії, пересування народів за часів переселень, важливі культурні центри, колонії та метрополії тощо. Обидва види вимагають від учнів володіння методиками складання легенд до карти, розробки системи умовних позначень і відповідних художніх засобів, естетичного оформлення.

Працюйте з атласами – вони сьогодні є справжніми навчально-методичними посібниками з навчальної дисципліни.

III. Завдання описового творчого характеру (теоретичний тур)

Такі завдання складають основу учнівських робіт на олімпіадах і оцінюються найвищими балами. Із заданої тематики школярам пропонують: написати статтю до історичного словника, підготувати виступ до наукової конференції, скласти розгорнутий

план, пояснити теорії визначних істориків, розкрити вислови відомих постатей, обґрунтувати власну думку, зробити аналіз джерельної та історіографічної бази тощо. Аналізуючи досвід попередніх років, відзначимо, що учні більш-менш успішно виконують тестові завдання. Труднощі викликають запитання, які вимагають аналізу та оцінки історичних процесів. У деяких випадках аналіз підмінявся описом подій. Тому в процесі вивчення історії слід більше приділити увагу проблемним питанням. Їх перевірка показує, що переважна більшість учасників олімпіади не зовсім уважно визначає зміст завдань, і як наслідок – бракує чіткої структури під час висвітлення питання, здебільшого відсутні аргументи, а має місце лише перелік фактів. Трапляються й випадки, коли висновки не підкріплюються історичними фактами. Найскладнішими виявилися творчі запитання, в яких вимагалось аргументувати власні висновки. Значна кількість школярів майже не наводили достатньої кількості доказів або слабо аргументували свої думки. Таким чином, важливо звернути увагу не лише на вивчення історичних фактів, але й на формування умінь оцінювати значення цих фактів та чітко, логічно і структуровано аргументувати свої думки.

1. Готуючи завдання описового характеру, учні повинні дотримуватись наступної структури викладу матеріалу:

У вступі треба подати короткий екскурс до теми, що розкриватиметься. Якщо тема складна, контраверсійна (така, що допускає різні погляди та оцінки), варто коротко розкрити джерельну та історіографічну базу. Не забудьте вказати джерела та літературу, які ви опрацювали особисто та своє власне ставлення до цієї проблеми. Чітко сформульована та аргументована позиція завжди викликає повагу, навіть якщо, той, хто перевіряє роботу дотримується іншої точки зору. Вступ у жодному разі не повинен перевершувати 10 % всього обсягу викладу, інакше ви «заблукате в трьох соснах».

Основна частина складає не менше 80% обсягу викладу. На основі хронологічного чи логічного принципів розглядаються причини, головні події та їх наслідки. Використовуючи детальний фактичний матеріал, прізвища персоналій та вагомі аргументи, підтверджуються чи спростовуються різноманітні погляди і теорії, обґрунтовується власна думка. Припустимими є відхилення в описовість, відхід від наукового викладу матеріалу, підміна аргументів необґрунтованими звинуваченнями. Учні повинні чітко усвідомлювати різницю між літературним твором та історичним дослідженням.

Висновок – орієнтовно до 5% від загального обсягу. Формуються короткі узагальнення, що опираються на висловлені в основній частині міркування.

Такі складові можуть братися за основу і для будь-яких інших питань описового характеру.

2. Пишучи статтю до історичного словника, учням треба знати загальну структуру таких словників, методику і найменування розділів складання життєпису історичної постаті.

Вони повинні дотримуватись обсягу та стилю написання, використовувати тільки перевірені дані з відповідних історичних джерел, акцентувати увагу на різноманітних напрямках діяльності особи.

3. При складанні плану до окремо взятої теми школярі мають пам'ятати, що сама постановка такого завдання передбачає, що учасник олімпіади повинен уміти складати складний план. Обов'язковими є вступна та заключна частини плану, упорядкована нумерація його пунктів. Кількість пунктів варто обмежити (не більше 3-5), інакше план перетвориться в тези.

В курсі “Історія України” та “Всесвітньої історії” учні зустрічають чимало історичних образів. Під час олімпіади звернення до *історичних персоналій* є непростю проблемою, оскільки учень має виявити знання історичних портретів, зокрема князів, гетьманів, керівників національно-визвольного руху, політичних діячів, видатних представників суспільного і культурного відродження.

Звичайно, що робота такого виду потребує самостійних пошуків, використання довідкової, документальної та історико-публіцистичної літератури.

Для всебічного висвітлення історичних персоналій рекомендуємо:

1. Навести найважливіші біографічні дані.
2. Простежити процес становлення особистості в конкретному середовищі.
3. Визначити історичні умови, що відіграли роль у формуванні поглядів, якостей особи.
4. Охарактеризувати участь історичної особи в суспільному житті.
5. Визначити, інтереси якої соціальної групи, класу, політичної сили відбиває історична особа у своїй діяльності.
6. Виявити вплив конкретної історичної особи на окремі галузі життя чи суспільно-політичні процеси.
7. З'ясувати морально-психологічні якості історичної особи.
8. Показати коло однодумців і соратників історичної особи.
9. Визначити історичну роль особи та її вплив на певну сферу життя суспільства.

Зрозуміло, що за час, відведений для написання олімпіадної роботи, практично неможливо реалізувати всі перелічені вище пункти, тому слід націлювати учнів одразу вибирати головне, причому саме ті питання, розкриття яких максимально відповідатиме поставленому завданню.

➤ ПАМ'ЯТКА УЧАСНИКАМ ОЛІМПІАДИ З ІСТОРІЇ

1. Перед тим, як приступити до роботи:

- уважно прочитайте всі завдання;
- зверніть увагу на «розбаловку» завдань – це своєрідна підказка для вас щодо розподілу часу на відповіді. Питома вага часу для відповідь на вузлове завдання не повинна бути меншою за питому вагу максимальної оцінки за нього;

- спочатку приступайте до виконання тих завдань, які ви знаєте найкраще;
- ще раз прочитайте умову завдання. Якщо воно сформульоване кількома реченнями, пам'ятайте – умова завдання задає структуру відповіді на нього.

- завдання, яких ви не знаєте, відкладіть на кінець роботи, але обов'язково залиште час для їх обдумування і виконання.

2. Намагайтесь виконати всі завдання. Пам'ятайте, що відсутність відповіді – це 0 балів, а наявність навіть недосконалої відповіді може вам принести певні бали.

3. Приступаючи до виконання описового завдання:

- ще раз уважно перечитайте його і постарайтесь правильно зрозуміти, що від вас вимагається;

- проаналізуйте свої знання з цього питання, складіть план відповіді – це дозволить зробити вашу відповідь чіткою і послідовною;

- визначте хронологічні й фактологічні межі вашої відповіді, відберіть ті факти, які вам дійсно потрібні. Пам'ятайте, що ваша відповідь має бути достатньо аргументованою (насиченою іменами, датами, подіями, використанням історичної термінології), але не переобтяжена тими речами, які не мають жодного відношення до суті питання.

4. Користуйтеся чернеткою, яка особливо необхідна для:

- складання і запису плану відповіді;
- виконання завдань, пов'язаних із визначенням понять – визначення краще спочатку записати на чернетці, відшліфувати його там, і лише потім переносити в роботу;
- виконання завдань, пов'язаних із розміщенням багатьох подій у хронологічній послідовності.

5. Виконуйте роботу якомога охайніше, чітким, зрозумілим почерком і, по можливості, без закреслень. Пам'ятайте, що і від психологічного сприйняття вашої роботи перевіряючим може залежати ваша оцінка.

6. Чітко нумеруйте відповіді і доповнення до них, щоб було зрозуміло, до якого питання ця відповідь відноситься. Якщо є доповнення до відповіді в іншому місці роботи, обов'язково вкажіть це в кінці відповіді.

7. Залишайте між відповідями на запитання кілька вільних рядків. Це візуально відділить одну відповідь від іншої і зробить роботу акуратнішою та легшою для сприйняття, а також дозволить дописати, у разі потреби, доповнення до відповіді.

8. Не робіть на роботі жодних позначок, за допомогою яких можна ідентифікувати зашифровану роботу – це підстава для вашої дискваліфікації.

9. Не забувайте, що для виконання завдання на контурних картах вам будуть необхідні кольорові олівці, фломастери, ручки і лінійка, але їх наявність не є обов'язковою. Якісно виконати завдання можна й одними кольором, удаю використовуючи систему умовних позначень.

БАЖАЄМО УСПІХІВ!

Приклади завдань теоретичного та практичного турів.

I. Аналітичні завдання.

Всесвітня історія.

8 клас

1. За наказом англійського короля Генріха VIII (1509 – 1547рр.) на одній шибениці були страчені католик (за те, що шанував папу римського) і кальвініст (за те, що заперечував святість богослужіння). Яких же релігійних і політичних переконань дотримувався англійський монарх? Свою думку обґрунтуйте.
2. Історики стверджують, що, порівняно із Середньовіччям, у XVII столітті змінився характер міжнародних відносин. Які нові та старі риси вони в собі поєднували?
3. XVI століття принесло помітні зміни у європейський побут. Що ви знаєте про правила пишного застілля?
4. Що поєднувало і розрізняло міста Середньовіччя і раннього Нового часу?
5. Поміркуйте. Колонії європейських держав, що виникли у XVI ст. за океаном, мали ряд відмінностей від колоній, що заснували греки на берегах Чорного та Середземного морів. У чому полягали їхні відмінності? Як змінилася сутність поняття "колонія"?
6. Визначте позитивні й негативні наслідки Великих географічних відкриттів.
7. Обґрунтуйте або спростуйте твердження, що потреба у здійсненні Реформації існувала не лише в Німеччині, а й в усій Європі.
8. Чим англійський абсолютизм відрізнявся від абсолютизму французького? Свою думку обґрунтуйте.

9 клас

1. Текст «Заключного генерального акту» Віденського конгресу ряснів фразами про «благо Європи». Які принципи перебудови системи міжнародних відносин були в ньому затверджені? Яка організація стала арбітром щодо їх дотримання?
2. Після закінчення революцій 1848-1849 рр. одні стверджували, що «кров була пролита дарма», а інші відзначали, що, незважаючи на поразку, «революційні події прискорили суспільний прогрес». Дайте загальну характеристику європейським революціям 1848-1849 рр. і поділіться думками з приводу цих тверджень.
3. Яка культурно-історична епоха (Античність, Середньовіччя, Відродження, Просвітництво) з пережитих європейською цивілізацією, здається Вам близькою по духу? В яку країну цієї епохи Вам хотілося б на час переміститися? Чому?
4. Серед сучасників Петра I були поширені легенди про нього: 1) як про царя-самозванця; 2) як про царя-антихриста; 3) як про царя-робітника. Висловіть свої міркування про походження цих легенд.
5. Визначте політичні та соціально-економічні ознаки індустріального суспільства в передових країнах світу XIX – початку XX ст.
6. «Революція пожирає своїх дітей...». Коли й у зв'язку із чим з'явився цей вислів? Визначте причини і наслідки цього явища.
7. Наведіть факти, які підтверджують, що Велика Британія у середині XIX століття була економічно найбільш розвинутою країною, а її громадяни володіли найширшими демократичними свободами. Як ви думаєте, який зв'язок існував між економічним розвитком і політичними порядками Британії?

10 клас

1. Порівняйте антикризові заходи урядів країн «західної демократії» – США (Ф.Рузвельт, «новий курс»), Великої Британії (уряд Р. Макдональда) і Франції (Народний фронт) у період «великої депресії» 1929 – 1933 рр.

2. У 20-х роках XX століття відбувся перегляд договорів Версальсько-Вашингтонської системи. Проаналізуйте і дайте оцінку основним рішенням повоєнних міжнародних конференцій та договорів.

3. Верденська битва – це, на ваш погляд: а) героїчна сторінка європейської, передусім французької, історії; б) трагедія, що спіткала німців і французів; в) інший варіант оцінки. Які критерії покладені в основу висновку, якого ви дійшли?

4. Поміркуйте над причинами поразки Німеччини та її союзників, а також перемоги країн Антанти в Першій світовій війні.

5. Розкрийте механізм створення Ліги Націй, її переваги і недоліки.

6. Книга Освальда Шпенглера «Занепад Європи» стала маніфестом нового світосприйняття. Назвіть характерні ознаки масової свідомості на початку XX століття. Висловіть своє ставлення до них

11 клас

1. Охарактеризуйте прояви десталінізації в політичному, соціальному і культурному житті радянського суспільства. Які верстви населення підтримали цей процес, а які вдалися до опору. Чому? Свою думку обґрунтуйте.

2. Яку мету ставило польське і радянське керівництво в повоєнні роки, здійснюючи широкомасштабні акції з переселення сотень тисяч людей? Чи можемо говорити про відновлення історичної справедливості стосовно жертв переселення в наш час? Свою думку обґрунтуйте.

3. Які були альтернативи розвитку міжнародних відносин після закінчення Другої світової війни? Яка з них затвердилася на практиці? Чому?

4. Охарактеризуйте життя української діаспори в Канаді.

5. У 1939 році Мехліс говорив: «Товариш Сталін поставив завдання: у випадку війни примножити кількість радянських республік». Як це завдання реалізовувалось у 1939–1941 рр.?

6. Розкрийте механізм створення ООН. Яку роль відіграє ця організація в сучасному світі? Яка роль України в діяльності ООН?

7. «За день до агресії проти СРСР, 21 червня 1941 року, А. Гітлер писав у листі до Б. Мусоліні: «Стосовно боротьби на Сході, дуче, то вона, напевне, буде важкою. Але я ні на секунду не сумніваюсь у значному успіху. Передусім я сподіваюсь, що нам у результаті пощастить забезпечити на тривалий час в Україні загальну продовольчу базу. Вона стане для нас постачальником тих ресурсів, які, можливо, знадобляться нам у майбутньому». (Преступные цели гитлеровской Германии в войне против Советского Союза. Документы и материалы. – М., 1987. – С.86) Чому Гітлер не сумнівався в успіху? Спробуйте довести це, використовуючи правила переконливої аргументації (по-перше, по-друге...).

8. Угорський письменник Шандор Мараї, в будинку якого жили радянські солдати, з гіркотою і співчуттям писав: «Цей молодий солдат приніс визволення, порятунок від нацистського терору. Однак свободи він принести не міг, бо не мав її сам». Яке ваше ставлення до визвольної місії Радянської армії у Східній Європі у 1944-1945 рр.?

9. Відомий американський політолог З.Бжезинський стверджує, що «без французько-німецького примирення не було б Європейського Союзу». Яка подія передувала створенню ЄС? Дайте загальну характеристику європейським інтеграційним процесам. Прослідкуйте етапи реформування ЄС та визначте основні напрями євроінтеграційної політики України.

10. Наведіть конкретні факти прояву геноциду в історії. Чи знайшло людство на сучасному етапі протидію політиці геноциду? Відповідь обґрунтуйте.

Історія України

8 клас

1. На початку XVI століття інтеграція українських земель у європейський ринок сприяла зростанню попиту на продукцію сільського господарства. Це призвело до соціально-економічних змін в українському селі. Охарактеризуйте їх і зробіть відповідні висновки.

2. Відтворіть історичну картину підготовки та проведення собору в Бересті в 1596 році.

3. Навколо ідеї об'єднання церков наприкінці XVI – початку XVII століття розгорнулася гостра і цікава дискусія. Представники різних поглядів висловлювали свої думки в літературних творах, які називають полемічними. Назвіть та охарактеризуйте 2-3 пам'ятки полемічної літератури, їх авторів. З'ясуйте, до якого табору – прихильників чи противників унії – вони належали.

4. Відомий український історик І. Крип'якевич писав про українське козацтво, що «у степах виробився *оригінальний тип господарки*, а в його обороні *нова воєнна організація*; ... й у війні зі степовими ордами постала *нова козацька суспільність*, зі своїм *окремим побутом і окремим світоглядом*». Наведіть факти, які підтверджують думку історика про вказані особливості життя українського козацтва у XVI столітті.

5. Яка подія відбулась у 1569 році? Які наслідки для України вона мала?

6. Яке місце посідала Острозька академія в українському національно-культурному розвитку кінця XVI – початку XVII століття?

9 клас

1. «Як не буде в українських полках потреби, всі вони розпускаються по своїх домівках, але вже назавжди залишаються приналежними війську і за першою потребою повинні з'явитися на службу й утворити знову свої полки, для чого вони повинні мати в постійній готовності зброю, одяг і коней, утримуючи це все своїм коштом, але звільняючись від усяких інших повинностей держави». (Із розпорядження Олександра І). Наведіть приклади використання російським царизмом українського козацького війська в першій третині XIX століття.

2. Селянську реформу 1861 року називають незавершеною, адже незабаром у суспільстві знову постала проблема земельних відносин. У чому ви бачите незавершеність реформи і які подальші зміни ви запропонували б, щоб завершити її.

3. Визначте п'ять подій за століття – з часу ліквідації Гетьманщини і до земської реформи – що мали, на ваш погляд, найважливіше значення для України. Свою думку обґрунтуйте.

4. Проаналізуйте, яке місце займала Наддніпрянська Україна у зовнішній торгівлі Російської імперії у першій половині XIX століття?

5. У 1846 році Я. Головацький у статті «Становище русинів у Галичині» писав: «Русини під ласкавим пануванням Австрії живуть без літератури, без часопису, без національної освіти, без шкіл... *інтелігенції* ж бракує необхідної моральної сили, знання справи, любові до батьківщини і самопожертвування». Тому, як стверджують сучасні історики, «*фушійною силою національно визвольного руху в Західній Україні стали священники греко-католицької церкви*». Наведіть конкретні факти діяльності «будителів», які б підтвердили останню тезу.

6. Назвіть спільні та відмінні риси соціально-економічного життя у Наддніпрянській і Західній Україні у першій половині XIX століття.

7. «Від старої до нової України».

Поясніть, який зміст вкладають історики у це висловлювання, характеризуючи економічний розвиток українських земель кінця XVIII – першої половини XIX ст.

8. Гайдамацький рух – антифеодальна боротьба чи соціальне розбійництво? Свою думку обґрунтуйте.

9. Яка подія відбулась у 1812 році? Які наслідки для України вона мала?

10. Чи є підстави говорити про перенесення наприкінці XIX століття центру українського національно-визвольного руху з Наддніпрянщини в Галичину? Свою думку обґрунтуйте.

11. Визначте позитивні й негативні наслідки проведення в Україні буржуазних реформ російського царизму у другій половині XIX ст.

12. Розташуйте в хронологічній послідовності:

- відкриття Харківського університету
- відкриття університету Святого Володимира в Києві
- відкриття Львівського університету
- відкриття Чернівецького університету

Якби ви жили у XIX столітті, у якому з зазначених навчальних закладів ви бажали б навчатися? Чому?

10 клас

1. Підготуйте повідомлення про адміністративний статус українських земель на початку XX століття та географію розселення українців на них.

2. Охарактеризуйте національні вимоги українців під час революції 1905-1907 рр. Хто формулював ці вимоги і наскільки вони були реальними?

3. Перша світова війна спричинила активізацію національно-визвольного руху поневолених народів. Як війна вплинула на стан національної свідомості українців? Спробуйте на конкретних прикладах показати, як у цей час український народ перетворювався на повноцінну модерну націю.

4. М. Грушевський у праці «Новий період історії України» писав: «Нова місцева російська адміністрація ... стала розвивати свою програму ліквідації всіх досягнень українського культурного життя в Галичині».

На підставі яких фактів М.Грушевський зробив такий висновок? Визначте час описаних подій.

5. Український історик Д.Дорошенко писав: «Нещасливе українське населення Галичини опинилося буквально між двома вогнями: з одного боку мордували його москалі за «мазепинство», а з другого – австрійці за русофільство». Порівняйте політику російських і австрійських окупаційних властей на захоплених у 1914 - 1915 рр. територіях Західної України. Наведіть конкретні приклади і зробіть відповідні висновки.

6. Як ви думаєте, чому Тимчасовий уряд і Центральна Рада не знайшли спільної мови у боротьбі з більшовиками? Свою думку обґрунтуйте.

7. Схарактеризуйте рішення Українського національного конгресу. У чому ви вбачаєте його значення для української революції?

8. Поясніть, чому військово-політичний союз ЗУНР і УНР був нетривалим. Свою думку обґрунтуйте.

9. Визначте й обґрунтуйте свою особисту позицію: чому Україна не стала незалежною, як Польща, Чехословаччина чи Фінляндія після Першої світової війни (1914-1918 р. р.)?

10. Визначте позитивні й негативні наслідки впровадження в Україні сталінської моделі індустріалізації.

11. Розташуйте в хронологічній послідовності утворення політичних партій:

- Українська народна партія (УНП)
- Українська соціал-демократична робітничча партія (УСДРП)
- Революційна українська партія (РУП)

- Українська демократична партія УДП)

Якби ви жили на початку XX століття, до якої з зазначених партій ви бажали б уступити? Чому?

Наведіть факти, які засвідчили про якісне зростання національної свідомості українців у ході національно-демократичної революції 1917-1918 рр.

11 клас

1. Які територіально-адміністративні зміни відбулися в Україні в другій половині 40-х – першій половині 50-х років XX століття? З'ясуйте політичну і соціально-економічну зумовленість цих змін.

2. Історик О.Бойко, оцінюючи події 17 вересня 1939 року, пише: «Процес консолідації української нації вступав у завершальний етап». Однак досі серед істориків немає єдності в оцінці суті та характеру цього процесу, і тому різні історики по-різному називають сам факт входження українських земель до складу УРСР напередодні Другої світової війни: «анексія» (Д.Бойко), «включення» (Н.Верт), «возз'єднання» (О.Субтельний), «возз'єднання, що мало характер окупаційного типу» (С.Кульчицький). Як ви розумієте кожен із них? До якої точки зору приєднуєтесь ви?

3. Підготуйте повідомлення про політику радянзації в західних областях України у перші повоєнні роки

4. Порівняйте «злуку» українських земель 1919 р. та їх «возз'єднання» 1939 р. за таким планом: передумови, законодавче оформлення, наслідки, значення.

5. Яка подія відбулась у Львові 30 червня 1941 року? Як негативне ставлення нацистів до цієї події вплинуло на зміну тактики ОУН?

6. У перші повоєнні роки УРСР уклала понад 60 міжнародних угод, була членом 20 міжнародних організацій. Проте історики неоднозначно оцінюють зовнішньополітичну діяльність України. Західний історик О.Субтельний зазначав, що "міністерство закордонних справ було чисто церемоніальним, декоративним та символічним". Вітчизняний історик О.Бойко стверджує, що "вихід України наприкінці Другої світової війни на міжнародну арену, її вступ до ООН мав велике значення для подальшої розбудови української державності".

7. Порівняйте погляди істориків щодо зовнішньополітичної діяльності УРСР у той період. Дайте їм власну оцінку. Як відбувалось створення антигітлерівської коаліції? Чому рух солідарності країн Заходу з СРСР у роки Другої світової війни одразу після її закінчення перетворився на «холодну війну» між ними?

8. Коли, чому і як відбувалась депортація народів Криму? Чи обізнані ви з сучасними подіями навколо кримських татар? Ваше бачення вирішення «кримсько-татарської» проблеми сьогодні.

II. Творчі завдання.

Історичні портрети.

1. Складіть історичний портрет засновника Січі-фортеці на о.Мала Хортиця. Що найбільше вразило вас із його життєпису? Чому?

2. Кому належить вислів: «Моєю першою метою була велич короля, другою – могутність держави»? Дайте власну оцінку діяльності цієї історичної особистості.

3. «Я русин був, єсьм і буду, я родився русином, чесний мій рід не забуду, останусь його сином». Що ви знаєте про автора цих поетичних рядків? Дайте власну оцінку його діяльності.

4. Восени 1516 року в Лувені (Нідерланди) була опублікована «Золота книга, настільки ж корисна, як і забавна, про найкращий устрій держави й про новий устрій

Утопію». Хто ж наважився прославляти на сторінках книги не могутні монархії, а державу, якої немає? Коротко перекажіть зміст «*Утопії*». Як вихід у світ цього твору змінив життя автора?

5. Складіть історичний портрет натхненника, організатора і лідера «Руської трійці».

6. «Я випробовував свої сили руською мовою, оскільки це моя рідна мова, яка значно відрізняється від мови церковної і великоруської (московської), і хотів заложити наріжний камінь для її дальшого розвитку». Хто автор цих слів і що ви знаєте про його діяльність.?

7. Як ви вважаєте, чому сьогодні в демократичній Польщі диктатор Ю. Пілсудський є одним із найбільш шанованих лідерів в історії країни? Що вам відомо про його життя і діяльність?

8. Складіть історичний портрет авторитетного прихильника української незалежності початку ХХ століття. Чи поділяєте ви його погляди? Свою думку обґрунтуйте.

9. «Кожний, хто живе в Радянській Україні, любить її, з гордістю говорить: «Моя Україна», «Наша Україна». І це цілком природно і закономірно. Тут ми народилися, виросли як громадяни, будівники комунізму». Що ви знаєте про автора цих рядків? Дайте власну оцінку його діяльності.

10. Персоніфікуйте й охарактеризуйте у форматі енциклопедичної довідки діячів, зображених **на фото**. Визначте, що їх об'єднує.

№1

№2

№3

№4

№5

11. Подумайте і створіть узагальнений образ гуманіста (за бажанням скористайтесь для відповіді таким алгоритмом):

- головна ідея;
- сенс життя;
- походження
- завдання освіти і виховання;
- ставлення до мистецтва;
- ідеал людини.

12. Використовуючи знання з всесвітньої історії та історії України, назвіть відомих гуманістів Нового часу та їхні твори.

13. Подумайте і створіть узагальнений образ просвітителя (за бажанням скористайтесь для відповіді таким алгоритмом):

- сенс життя;
- ідеал суспільства;
- ідеал людини;
- завдання освіти і виховання;
- ставлення до мистецтва;

Робота з історичними джерелами

1. Прочитайте текст і дайте відповідь на запитання до нього.

Із виступу волинського шляхтича Л.Деревинського на Вольному Сеймі у 1620 році:

«У великих містах церкви запечатані, церковні маєтки зруйновані, а в монастирях замість монахів тримають худобу... Придивіться ще до образ і нечуваного гноблення – хіба не гноблення народу нашого руського те, що крім інших міст робиться у Львові? Хто додержується грецької віри і не перейшов в унію, той не може проживати в місті, міряти ліктем і квартою і бути прийнятим у цех; не дозволяється проводити за церковним обрядом жителям міста... Так само в міські ради не притягаються люди достойні і вчені, які не належать до унії».

1) Коли було укладено Берестейську церковну унію?

2) Які висновки можна зробити про життя в Україні на підставі фактів, наведених у джерелі?

3) Охарактеризуйте зміни в церковному житті українців, що відбулися внаслідок Берестейської унії.

2. Проаналізуйте історичне джерело за наступними запитаннями:

Яку назву має документ?

Авторство документа. Чиї інтереси відображає документ?

Де, коли і з якою метою він був створений?

Яку інформацію ви отримали з документа?

До якої історичної теми належить джерело:

«По-перше, наше уклінне прохання і бажання б мати право всією громадою обирати собі священника і усувати його.

По-друге, ми згодні давати справедливу зернову десятину, але лише так, як належить.

По-третє, до цього часу звичним було вважати нас «власними» людьми. Беручи до уваги, що Христос пролиттям своєї дорогоцінної крові звільнив усіх нас, тому відповідає Письму, аби ми були вільними.

По-п'яте, наші пани привласнили всі ліси. Ось наша думка: ліси повинні знову перейти в користування всієї громади.

По-шосте, ми зазнаємо великого обтяження від панщини, яка зростає і збільшується щодня. Ми бажаємо, щоб нас не приневолювали так сильно».

3. Проаналізуйте історичне джерело за наступними запитаннями:

Яку назву має документ?

Авторство документа. Чиї інтереси відображає документ?

Де, коли і з якою метою він був створений?

До яких наслідків у суспільстві він призвів?

До якої історичної теми належить джерело:

«Власність – це право повним чином користуватися речами за власним розсудом так, щоб це користування не заборонялося законом та регламентом. Власність на майно, як рухоме так і нерухоме, дає право на все, що це майно виробляє...»?

4. Прочитайте історичне джерело:

«Україна встане зі своєї могили і кликне знову до братів-слов'ян, і почують її поклик, встане Слов'янщина, і не залишиться в ній ні царя, ні князя, ні графа, ні превосходительства... ні на Україні, ні в Чехії ...».

1. Укажіть назву цитованого документу.

2. Назвіть організацію, якій належить цитований документ.

3. Назвіть найбільш активних її учасників.

4. Яким вони бачили майбутнє України?

5. У чому вбачали історичне покликання України?

5. Проаналізуйте історичне джерело за наступними запитаннями:

Яку назву має документ?

Авторство документа. Чиї інтереси відображає документ?

Де, коли і з якою метою він був створений?

До якої історичної теми належить джерело?

Обґрунтуйте власне ставлення до позиції автора:

«Побіда Австро-Угорської монархії буде нашою перемогою, і чим більше буде поразка Росії, тим швидше виб'є година визволення України. До бою – за здійснення ідеалу, який в теперішню хвилю з'єднає ціле українське громадянство! Нехай на руїнах царської імперії зійде сонце вільної України!».

6. Прочитайте історичне джерело і дайте відповіді на поставлені запитання.

«...Коли з боку Бахмача і Чернігова просуваються на Київ більшовицькі ешелони, уряд не зміг послати для відсічі жодної військової частини. Тоді зібрали наспіх загін із студентів і гімназистів старших класів і кинули їх — буквально на убій — назустріч прекрасно озброєним і численним силам більшовиків».

1. Про яку подію йдеться у наведеному документі?

2. Коли і де сталася ця подія?

3. Якими були її наслідки?

4. Як ушановано пам'ять тих, хто загинув під час тих подій?

5. Висловіть власне ставлення до учасників цієї трагічної події.

7. Проаналізуйте документ:

«За день до агресії проти СРСР, 21 червня 1941 року, А. Гітлер писав у листі до Б. Мусоліні: «Стосовно боротьби на Сході, думка, то вона, напевне, буде важкою. Але я ні на секунду не сумніваюсь у значному успіху. Передусім я сподіваюсь, що нам у результаті пощастить забезпечити на тривалий час в Україні загальну продовольчу базу. Вона стане для нас постачальником тих ресурсів, які, можливо, знадобляться нам у майбутньому». (Преступные цели гитлеровской Германии в войне против Советского Союза. Документы и материалы. — М., 1987. — С.86)

- Чому Гітлер не сумнівався у успіху?

Спробуйте довести це, використовуючи правила переконливої аргументації (поперше, по-друге...).

8. Прочитайте текст і дайте відповіді на запитання.

«Операція групи армій «Південь» дедалі більше втрачає свою форму. Ділянка фронту проти Коростеня, як і раніше, потребує значних сил для його утримання. Прибуття свіжих великих сил противника з півночі в район Києва змушує нас підтягти туди піхотні дивізії, щоб полегшити становище танкових з'єднань 3-го моторизованого корпусу і згодом змінити їх».

1) У якому напрямку вела наступ група армій «Південь»?

2) Що вам відомо про трагедію перших днів війни?

3) Які були причини невдач Червоної армії на початковому етапі війни?

4) Поміркуйте, чи можна було запобігти військовій катастрофі, яка спіткала радянські війська на початку війни?

5) Поясніть, що таке «бліцкриг».

9. Прочитайте історичне джерело та дайте відповіді на поставлені питання.

Історик Ю. Шаповал про передачу Кримської області до складу УРСР:

“Влаштована довкола цього галаслива кампанія затемнювала, по-перше, той факт, що Крим навряд чи можна вважати ”подарунком” Росії, оскільки він історично є батьківщиною кримських татар, з якими так брутально обійшовся сталінський режим. По-друге, утримання Криму для України, породжувало велику кількість матеріальних, а також і політико-ідеологічних проблем...”.

1) За яких умов відбулася передача Криму Україні?

2) Які політико-ідеологічні та матеріальні проблеми виникли для УРСР у зв'язку з передачею Криму?

3) Дехто з сучасників називає ті події “депортацією росіян”. Чи погоджуєтесь ви з такою думкою? Чому?

4) Ваше бачення вирішення «кримської проблеми» сьогодні.

10. Розгляньте гравюру чеського графіка Вацлава Холлара «Проголошення миру...». Яку подію середини XVII ст. вона ілюструє? Назвіть причини та періоди війни, що передувала підписанню вищеназваного миру. Проаналізуйте основні умови підписаного договору. Які наслідки для європейського розвитку принесло підписання миру?

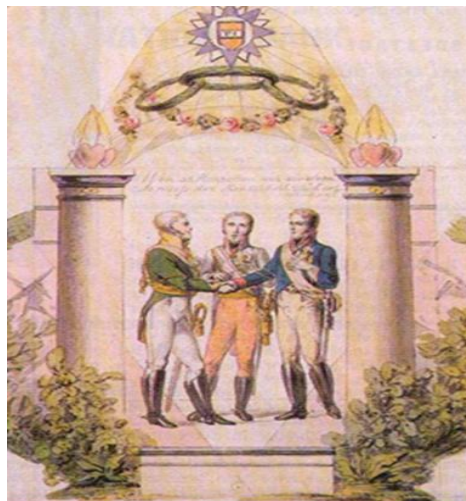
11. Один із політиків писав про події, що передували зібранню, зображеному на картині художника Жана-Батиста Ізабе: «Це хвороба, яку потрібно вилікувати, вулкан, що потрібно загасити, гангрена, яку потрібно випалити розпеченим залізом...». Розгляньте картину. Яку подію міжнародних відносин першої половини XIX ст. вона ілюструє? Назвіть головних дійових осіб, зображених на картині. Якої мети хотіли досягнути учасники зібрання? Які основні рішення були вироблені під час засідань? Яке значення для розвитку європейських країн вони мали?

12. Розгляньте ілюстрацію. Яку подію першої половини XIX ст. вона ілюструє? Назвіть головних дійових осіб, зображених на малюнку. Якої мети хотіли досягнути учасники союзу? Втручанням у внутрішні справи яких держав супроводжувалася діяльність союзу? Що стало причинами його розпаду? Висловіть свою думку щодо прогресивності рішень, що приймалися цим союзом.

13. Розгляньте картину відомого художника Вільяма Орпена. Яку подію першої половини XX ст. вона ілюструє? Назвіть головних дійових осіб, зображених на малюнку. Якої мети хотіли досягнути учасники зібрання? Проаналізуйте основні умови підписаного договору та його наслідки

III. Тези. План.

1. «Доба героїчних походів» – таку назву має наукова конференція, на якій Вам запропонували виступити. Складіть тези свого виступу.

2. Ви як історик-дослідник є учасником наукової конференції «Модернізація соціально-економічного життя Наддніпрянської України у першій половині XIX століття». Складіть тези свого виступу.

3. Сформулюйте і запишіть у вигляді тез основні підсумки розвитку Англії у «Вікторіанську епоху».

4. Уявіть себе міжнародним оглядачем політичного часопису. Напишіть тези аналітичної статті “Завершив роботу Віденський конгрес”. Складіть тези свого виступу.

5. Сформулюйте і запишіть у вигляді тез основні положення програми діяльності Центральної Ради, яка була проголошена у III Універсалі. Дайте власну оцінку діяльності Центральної Ради щодо її виконання.

6. Уявіть себе міжнародним оглядачем політичного часопису. Напишіть тези аналітичної статті «Завершила роботу Вашингтонська конференція».

7. Ви як історик-дослідник є учасником наукової конференції «Гетьманат П. Скоропадського: сильні і слабкі сторони». Складіть тези свого виступу.

8. Ви як історик-дослідник є учасником наукової конференції «Соціально-економічні реформи М.Хрущова: здобутки і втрати». Складіть тези свого виступу.

9. Вам замовили статтю до книги «Історії Другої світової війни в особах». Про кого б Ви написали? Чому? Напишіть тези до цієї статті.

10. Складіть план до теми: "Українське козацтво наприкінці XV – XVI ст".

11. Складіть план до теми: "Збереження кріпосницьких та зародження ринкових відносин в Україні в першій половині XIX ст".

12. Складіть розгорнутий план до теми «Весна народів». Революції 1848-1849 рр. у Європі».

13. Складіть розгорнутий план до теми «Формування модерної української нації у XIX – на початку XX століття».

14. Складіть план до теми: "Проведення мобілізаційних заходів в СРСР у 1941-1943 рр."

15. Складіть тези виступу «Особливості національно-культурного відродження України в XVI - XVII століття».

16. Складіть тези виступу «Суспільно-політичне життя Наддніпрянської України в другій половині XIX століття».

17. Складіть тези виступу «Державотворча діяльність Центральної Ради. Досягнення і прорахунки».

18. Складіть тези виступу «Поети-шістдесятники у національному відродженні України».

Приклади завдань практичного туру.

8 клас

I. Дати відповіді на тестові завдання

Тестові завдання – 1

1. Як називався найбільш чисельний прошарок феодального класу у Великому князівстві Литовському та у Польщі в першій половині XVI ст.?

- а) шляхта;
- б) бояри;
- в) магнати.

2. Хто з названих нижче діячів мав безпосереднє відношення до Люблінської унії?

- а) Д. Вишневецький;
- б) Сигізмунд II Август;
- в) М. Глінський.

3. Які адміністративно-територіальні одиниці було утворено на українських землях польською владою у другій половині XVI ст.?

- а) губернії;
- б) князівства;
- в) воєводства.

4. У якому році польський король вперше найняв на державну службу козаків?

- а) у 1571 р. ;
- б) у 1572 р.;
- в) у 1578 р.;

5. З яким козацьким повстанням у вас асоціюється Солоницька битва?

- а) з повстанням під проводом К.Косинського;
 - б) з повстанням під проводом С.Наливайка;
 - в) з повстанням під проводом І.Підкови.
6. У якому році І.Федорович (Федоров) видав першу друковану книгу – «Апостол»?
- а) у 1574 р. ;
 - б) у 1576 р.;
 - в) у 1596 р. ;
7. Хто був автором полемічного твору «Ключ царства небесного»?
- а) Герасим Смотрицький;
 - б) Іов Борецький ;
 - в) Іван Вишенський.
8. До якої з названих дат має відношення Берестейська церковна унія?
- а) 1569 р. ;
 - б) 1572 р. ;
 - в) 1596 р.
9. Яка подія відбулась у 1517 р.?
- а) почалася Реформація в Німеччині;
 - б) почалася Селянська війна в Німеччині;
 - в) почалася контрреформація.
10. Яку з указаних дат вважають початком утворення незалежної держави Голландії?
- а) 1576 р. ;
 - б) 1579 р.;
 - в) 1609 р. .
11. Хто став королем Франції після завершення громадянських воєн у XVI ст.?
- а) Генріх Гіз;
 - б) Генріх Бурбон;
 - в) Генріх Валуа.
12. Хто із мореплавців відкрив мис Доброї Надії?
- а) Христофор Колумб;
 - б) Бартоломео Діаш;
 - в) Васко да Гама.
13. Яка подія в історії сталась у 1492р?
- а) Експедиція Васко да Гама досягла берегів Індії;
 - б) Завершилася кругосвітня подорож Фернана Магеллана;
 - в) Христофор Колумб відкрив Америку.
14. Хто очолював іспанських завойовників, які підкорили державу ацтеків?
- а) Ф. Пісарро;
 - б) С. д' Елькано;
 - в) Е. Кортес.

Тестові завдання – 2

1. Що з наведеного нижче було надано як привілей реєстровому козацтву?

- 1) незалежність від польського короля;
- 2) право судитися власним судом;
- 3) гарантія спадкових прав на землю та свобода займатися різними промислами і торгівлею;
- 4) право на самостійні зносини з іноземними державами;
- 5) право на отримання платні з казни;
- 6) звільнення від сплати податків;
- 7) звільнення від військової повинності.

А 1, 3, 4, 6

Б 2, 3, 5, 6

В 1, 2, 4, 5

Г 1, 4, 6, 7

2. Установіть відповідність між поняттями й визначеннями:

1) бунчук;

2) литаври;

3) хоругва;

4) пернач.

А невелика бойова булава з декількома загостреними ребрами, що уособлювала владу полковника;

Б полотнище, прапор;

В бойові барабани;

Г палиця, до верхівки якої був прироблений кінський хвіст, один із символів гетьманської влади;

Д спеціальна палиця, що використовувалася під час винесення судових вироків.

1 –

2 –

3 –

4 –

3. Які твердження характеризують життя і діяльність гетьмана П.Конашевича-Сагайдачного?

1) брав участь у Хотинській війні;

2) був серед засновників Києво-Могилянського колегіуму;

3) сприяв відновленню православної церковної ієрархії;

4) уславився взяттям фортеці Кафа;

5) брав участь у козацько-селянських повстаннях 1620-1630-х рр.;

6) дбав про розвиток освіти і культури;

7) відзначився вдалими походами в Молдавію.

А 1, 2, 4, 6

Б 2, 3, 5, 7

В 1, 3, 4, 6

Г 1, 4, 6, 7

4. Установіть послідовність подій.

А козацько-селянське повстання під проводом І. Сулими;

Б козацько-селянське повстання під проводом П. Бута, Я. Остряниці, Д. Гуні;

В козацько-селянське повстання під проводом М. Жмайла;

Г козацько-селянське повстання під проводом Т. Федоровича (Трясила).

1 –

2 –

3 –

4 –

5. Установіть відповідність між датами і заснуванням названих культурно-освітніх закладів:

1) 1578 р.;

2) 1586 р.;

3) 1615 р.;

4) 1632 р.

А Острозька академія;

Б Львівська братська школа;

В Київська братська школа;

Г Лаврська школа;

Д Києво-Могилянський колегіум.

- 1 –
- 2 –
- 3 –
- 4 –

5.1. Позначте події з історії України, що відбувалися у XVI столітті:

- 1) Ліквідація Київського удільного князівства;
- 2) видання І.Федоровим у Львові «Апостола» і «Букваря»;
- 3) відкриття Острозької академії;
- 4) створення першого реєстру українських козаків;
- 5) відкриття друкарні Києво-Печерського монастиря;
- 6) поширення реформаційних учень на українські землі;
- 7) обрання П.Конашевича-Сагайдачного гетьманом.

А) 1, 3, 5, 6.

Б) 2, 3, 4, 6.

В) 1, 2, 4, 5.

Г) 2, 4, 6, 7.

5.2. Установіть послідовність подій;

- А) Берестейська церковна унія;
- Б) створення Києво-Могилянського колегіуму;
- В) Люблінська унія;
- Г) виникнення українського козацтва.

1 –

2 –

3 –

4 –

5.3. Установіть відповідність між визначеннями і поняттями:

- 1) полон, у який брали татари під час своїх нападів;
- 2) козацький бойовий човен;
- 3) один із видів турецької бойової галери;
- 4) бій козаків у довільному порядку, під час якого вони змішувалися з ворогом і кожен запорожець демонстрував власну хоробрість і військову майстерність.

А) чайка;

1 –

Б) ясир;

2 –

В) каторга;

3 –

Г) галас;

4 –

Д) бунчук.

5.4. Чи правильне судження?

На початку XVII століття козацтво...

- 1) складало більшість населення українських земель
- 2) повністю перебувало на утриманні польського короля

А) обидва варіанти правильні;

Б) тільки 1-й варіант правильний;

В) тільки 2-й варіант правильний;

Г) обидва варіанти неправильні.

5.5. Яке твердження відповідає умовам Люблінської унії?

А) українські землі ввійшли до складу Польського королівства;

Б) українські землі ввійшли до складу Великого князівства Литовського;

В) українські землі стали рівноправною частиною Речі Посполитої;

Г) українські землі перейшли під спільне управління Польщі та Литви;

Тестові завдання – 3

Установіть відповідність між назвами держав та українськими землями, які їм належали до середини XVI століття:

1. Велике князівство Литовське	А Буковина
2. Польське королівство	Б Закарпаття
3. Московське царство	В Галичина, Холмщина, Західне Поділля
4. Молдавське князівство	Г Чернігово-Сіверщина
Д Київщина, Волинь, Підляшшя, Східне Поділля

- 1 –
- 2 –
- 3 –
- 4 –

Установіть відповідність між поняттями та їхніми визначеннями:

1. Фільварок	А Відробіткова форма селянських повинностей на користь феодала
2. Община	Б Податок вільних селян за право безстрокового спадкового користування землею
3. Панщина	В Територіальне об'єднання людей, у спільному володінні якого були земля й угіддя
4. Слобода	Г Господарство, засноване на праці кріпосних селян і орієнтоване на виробництво збіжжя на продаж
Д Поселення, яке отримувало на певний час пільги на виконання повинностей

- 1 –
- 2 –
- 3 –
- 4 –

Установіть відповідність між подіями та роками:

1. Видання Ш. Фіолем у Кракові кирилицею «Часослова», «Октоїха».	А 1574 р
2. Створення Пересопницького Євангелія.	Б 1674 р
3. Видання І. Федоровим у Львові «Апостола» та «Букваря».	В 1556 – 1561 рр.
4. Перше видання друкарнею Києво-Печерської лаври «Синопису».	Г 1581 р.
Д 1491 р.

- 1 –
- 2 –
- 3 –
- 4 –

Установіть відповідність між назвами вищих державно-політичних інституцій Гетьманщини середини XVII – XVIII ст. та їхньою компетенцією.

1. Генеральна військова канцелярія

А Представницький інститут, який розглядав загальні державні справи, зокрема: затвердження міждержавних договорів, складання «статей» при обранні гетьмана

2. Генеральна військова рада

Б Орган, що відав справами збору податків з населення, прибутками та видатками держави, військовими та ранговими маєтностями

3. Генеральний військовий суд

В Орган, що відав створенням і ліквідацією козацьких полків на території держави, охороною кордонів поліцейським наглядом

4. Генеральна скарбова канцелярія

Г Військово-адміністративна установа, за посередництва якої гетьман здійснював управління державою, яка вирішувала всі поточні справи внутрішнього та міжнародного характеру

Д Орган, що розглядав справи осіб, які належали до генеральної старшини, а також справи про державні злочини, здійснював нагляд за виконанням універсалів гетьмана та указів царя

1 –

2 –

3 –

4 –

Установіть хронологічну послідовність подій, описаних літописцем:

А «І прибули Олег та Ігор до гір київських, і довідався Олег, що тут Аскольд і Дір удвох княжать. ...І вбили вони Аскольда й Діра, а Олег став князем у Києві...».

Б «У той же рік прийшов Батий до Києва з великою силою, mnogim-множеством сили своєї, і окружив місто. І обступила Київ сила татарська, і було місто в облозі великій...».

В «У той час прислав папа послів достойних, які принесли Данилові вінець, і скіпетр, і корону, кажучи: «Сину! Прийми од нас вінець королівства...».

Г «Володимир Мономах сів у Києві в неділю. Зустріли ж його митрополит Никифор з єпископами і з усіма киянами з честю великою. І сів він на столі отця свого і предків своїх, і всі люди раді були, а заколот улігся».

Д «...і зібралися в місті, щоб уладнати мир. І говорили вони один одному: «Пощо ми губимо Руськую землю, самі проти себе зваду маючи? ...Відтепер з'єднаймося в одне серце й обережімо Руськую землю. Кожен хай держить отчину свою...».

Е «А було ж печенігів без числа. Виступив він із города, приготував до бою дружину. Зійшлися вони на місці, де ото нині свята Софія стоїть. І сталася січа люта, і ледве одолів він печенігів під вечір...».

Є «Хозари вийшли супроти нього з каганом своїм. І зступилися війська битися, і сталася битва межи ними, і одолів він хозар і столицю їхню Ітіль, і город Білу Вежу взяв...».

Ж «...Коли ж охрестили, передали йому віру християнську, кажучи так: «Хай не спокусять тебе деякі з єретиків. А ти віруй, так говорячи: «Вірую во єдиного Бога отця вседержителя, творця неба і землі».

II. Заповнить таблицю.

1. У складі яких держав перебували українські землі в першій половині XVI століття?

Держава	Які українські землі належали

2. Охарактеризуйте становий поділ українського суспільства на початку XVI століття, заповнивши таблицю.

Стан	Правове та соціальне становище

3. Визначте, які обов'язки покладалися на виборну військову козацьку старшину та символи влади, які вони мали.

Посада	Символ влади	Обов'язки
Гетьман		
Обозний		
Осавул		
Генеральний писар		
Генеральний суддя		

4. Визначте передумови та наслідки названих подій (явищ)

Передумови	Подія (явище)	Наслідки
	Конкіста	
	Люблінська унія	

5. Заповніть таблицю, заносючи до неї номери правильних відповідей.

X ст.	XI ст.	XII ст.	XIII ст.	XIV ст.	XV ст.	XVI ст.	XVII ст.

- 1) Люблінська унія.
- 2) Хрещення Русі.
- 3) Завершення будівництва Софіївського собору.
- 4) Перша літописна згадка назви «Україна».
- 5) Заснування Києво-Могилянського колегіуму.
- 6) Поява українського козацтва.
- 7) Захоплення м. Києва монголо-татарами.
- 8) Утворення Галицько-Волинського князівства.
- 9) Початок Національно-визвольної війни українського народу під проводом Б.Хмельницького.
- 10) Будівництво Запорозької Січі на о. Мала Хортиця.
- 11) Берестейська церковна унія.

- 12) Утворення Львівського Успенського братства.
- 13) Утворення Київського братства.
- 14) Князювання Ярослава Мудрого.
- 15) «Доба героїчних походів».
- 16) «Повчання дітям» В.Мономаха.
- 17) Повстання Северина Наливайка.
- 18) Гетьманування П.Конашевича-Сагайдачного.
- 19) Переяславська рада.
- 20) Початок книгодрукування в Україні.

6. Заповніть таблицю «Українська культура у XVI столітті» за схемою:

Галузі	Пам'ятки
Книгодрукування	
Освіта і наука	
Література, літописання	
Архітектура	
Іконопис	

7. Заповніть таблицю " Відмінність мануфактури від ремісничої майстерні".
Запишіть порядковий номер названих ознак у відповідну графу таблиці.

Реміснича майстерня	Мануфактура

1. Існує поділ праці.
2. Велике підприємство.
3. Працюють наймані робітники.
4. Поділ праці відсутній.
5. Працює майстер з учнями та підмайстрами.
6. Дрібне підприємство.
7. Знаряддя праці належать власникові, а не виробникам.
8. Примітивні знаряддя праці.
9. Є верстати і механізми.
10. Вироби належать власникові, а не виробникам.

8. Складіть таблицю «Географічні відкриття XV – першої половини XVI століття»

Дата	Експедиція. Хто її очолював	Наслідки
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		

9. Заповніть таблицю. Підказка: прізвища діячів всесвітньої та української історії об'єднує однакова літера алфавіту. Вкажіть ці прізвища, одночасно заповнивши прогалини в таблиці.

Прізвище, ім'я	Рік події	Відомості про історичних осіб
		«...Паче всього – гордості не майте в серці і в умі. ...Лжі бережіться, і п'янства, і блуду, бо в сьому душа помирає і тіло...»
		Став «старшим братом, дозорцем, довічним охоронцем і наставником» об'єднаних Лаврської та Братської шкіл
		Три тижні серед островів біля південного краю Америки він шукав прохід через протоку, що тепер названа його ім'ям
		«Золота книга настільки ж корисна, як забавна, про найкращий устрій держави та про новий острів Утопію»
		Видатний військовий діяч, сподвижник Богдана Хмельницького. Під час Збаразької облоги очолював козацьку кінноту; тут і загинув, але залишився в народній пам'яті: «... Ти славний козаче, за тобою ... вся Україна плаче».

10. Розподіліть за історичними періодами терміни, поняття, персоналії:

Арбалет, агора, Варфоломійська ніч, В.-К. Острозький, «Вічний мир», гільдія, єзуїти, Золота орда, індуїзм, іслам, Ібн Сіна, каріатида, Литовські статuti, Марк Аврелій, «Непереможна армада», Остромирове Євангеліє, пектораль, погост, «Реконкіста», «Санта Марія», Сигізмунд II Август, «Салічна правда», терми, улус, фаланга.

Стародавній світ	Середні віки	Новий час

III. Пояснити терміни та поняття

1. Історик часто має справу з усталеними висловами, які замінюють наукові терміни і поняття. Розшифруйте подані нижче вислови:

- З «варягів у греки»;
- «тесть Європи»;
- «пам'ятник людської несправедливості»;
- «Варфоломійська ніч».

2. Поясніть історичне походження й суть таких понять: «конкіста», «реформація», «гугеноти», «уніатська церква», «ясир». Коли і в якій країні вони виникли та у зв'язку з якими подіями?

IV. Назвати події за датами

- 988 р. –
- 1240 р. –
- 1410 р. –
- 1492 р. –
- 1596 р. –
- 1635 р. –

та дати за подіями. Розмістіть їх у хронологічній послідовності.

- Любецький з'їзд князів
- Повстання К. Косинського
- Церковний собор у м. Бересті
- Загибель князя Романа Мстиславича
- Хотинська війна
- Заснування братської школи у Львові

V. «Калейдоскоп історичних персоналій»

1. Спираючись на подані короткі характеристики, з'ясуйте, кому вони належать.

1. «Був державцем всієї Руської землі... кидався був на поганих, як той лев... І переходив землю їх, як той орел. А хоробрий був, як той тур, бо ревно наслідував предка свого Мономаха».

2. Автор твору «Слово про закон і благодать».

3. Найталановитіший майстер іконопису часів Київської Русі.

4. Автор богослужебних книг «Требник» та «Катехізис».

5. «Увесь народ, уся чернь, вийшовши з міста вітала його. Академія вітала його промовами і вигуками як ... спасителя і визволителя народу від польського рабства... Патріарх надав йому титул найсвітлішого князя...».

6. У 1620 році, під час візиту до Києва, єрусалимський патріарх Феофан висвятив його на митрополита.

7. Автор відомого твору полемічної літератури «Тренос».

8. Йому належить вислів «На тому стою й не можу інакше».

9. Захоплений його твором, Еразм Роттердамський вимовив: «Ти або Бог, або диявол, або ... **(допишіть)**».

10. Відома українська меценатка, причетна до створення Києво-Могилянської академії

2. З якими подіями в історії України пов'язані імена?

- Роман Мстиславич.
- Михайло Глинський.
- Сигізмунд-Август.
- Дмитро Вишневецький.
- Іван Федоров.

3. Складіть чотири «ланцюжки» із названих імен історичних діячів та дат, термінів і висловів, які їх стосуються:

Е. Кортес.

Д. Вишневецький.

М. Лютер.

Рішельє.

1585р;

1517р;

1519р;

1556 р;

курінь;

ацтеки;

еретики;

інтенданти;

«Ой, джуро мій молодесенький, подай мені лучок та й тугесенький...»; «Освіченість – найкраща окраса держави»; «На тому я стою й не можу інакше»; «Дари Монтесуми».

VI. Заповніть пропуски у тексті.

1. У _____ році козацьке військо зазнало поразки під _____. Татари залишили поле бою, захопивши у полон _____. Командування взяв на себе полковник _____ і вивів головні сили з _____. Так козацькі війська уникнули розгрому. Тим часом, визволившись із татарського полону, гетьман організував оборону в районі м. _____ і спинив прохід поляків на Київщину.

2. Вставте пропущене:

- Перший міст через Дніпро побудував князь
- Вперше етнічна назва «Україна» згадується у ... літописі ... року.
- Магдебурзьке право – це право міст на
- Морські походи козаків на Туреччину на початку XVII ст. називають «Добою ...
... ».
- Митрополитом української православної церкви у першій половині XVII ст. був

3. Історична плутанина: знайдіть 10 помилок у тексті і запишіть правильну відповідь, підкреслюючи змінені дати, слова і словосполучення.

У 1638 році князь В.-К.Острозький заснував у Києво-Успенській лаврі школу за типом західноєвропейських навчальних закладів. У 1639 році вона була об'єднана з Київською братською школою та перетворена на Київський ліцей, що згодом став університетом. Викладали тут грецькою, слов'янською, а деякі курси – латинською мовами. Учні називалися ліцейстами. Цей навчальний заклад до відкриття Харківського університету був єдиним вищим навчальним закладом Східної Європи.

9 клас

I. Дати відповіді на тестові завдання

Тестові завдання – 1

1. У якому році у Франції були скликані Генеральні штати?
 - а) у 1744 р.
 - б) у 1788 р.
 - в) у 1789 р.
2. Який державний орган Франції оголосив про скасування монархії та встановлення республіки наприкінці XVIII ст.?
 - а) Законодавчі збори;
 - б) Національний конвент ;
 - в) Законодавчий корпус;
3. Де відбулася «битва народів»?
 - а) під Бородінім;
 - б) під Лейпцигом;
 - в) під Ватерлоо.
4. Хто з російських воєначальників здійснив розгром наполеонівської армії в Росії в 1812р.?
 - а) М.Кутузов.
 - б) І. Олександр.
 - в) О. Суворов.
5. «Священний союз» у 1815 р. був укладений між монархами...
 - а) Росії, Австрії, Прусії.

- б) Росії, Англії, Австрії.
- в) Франції, Росії, Прусії.
- 6. Після придушення українського гайдамацького повстання Коліївщини його керівник М.Залізняк був...
 - а) страчений;
 - б) ув'язнений у Варшавській тюрмі;
 - в) відправлений до Сибіру;.
- 7. У якому році К. Розумовський став гетьманом України?
 - а) у 1750 р.
 - б) у 1762 р.
 - в) у 1764 р
- 8. Кого вважають першим українським філософом?
 - а) Г. Полетику.
 - б) М. Бантиша-Каменського.
 - в) Г. Сковороду.
- 9. Який із названих документів був програмним для Кирило-Мефодіївського товариства?
 - а) «Руська Правда».
 - б) «Конституція».
 - в) «Книга буття українського народу»
- 10. Назвіть роки діяльності «Руської трійці» в Західній Україні.
 - а) 1832-1837 рр.
 - б) 1837-1848 рр.
 - в) 1848-1851 рр.

Тестові завдання – 2

1. Які терміни доцільно використати для характеристики економічного розвитку українських земель у складі Російської імперії у першій половині XIX століття?
 - 1) Чумацтво;
 - 2) парова машина;
 - 3) індустріалізація;
 - 4) порто-франко;
 - 5) залізниця;
 - 6) кріпаки;
 - 7) фільварок.
 - А 1 2, 4, 6
 - Б 2, 3, 5, 7
 - В 1, 3, 5, 6
 - Г 2, 4, 6, 7
2. Установіть відповідність між датами і подіями:
 - 1) 1817 р.
 - 2) 1820 р.
 - 3) 1834 р.
 - 4) 1846 р.
 - А відкриття університету Св. Володимира у Києві;
 - Б заснування Інституту Оссолінських у Львові;
 - В видання першої частини «Енеїди» І.Котляревського;
 - Г відкриття Гімназії вищих наук у Ніжині;
 - Д уперше вийшла друком «Історія Русів».

- 2 –
- 3 –
- 4 –

3. Установіть відповідність між поняттями і визначеннями:

- 5) альманах;
- 6) парафія;
- 7) меценат;
- 8) аматор.

А різножанровий, періодичний збірник літературних творів

Б покровитель мистецтва і літератури

В любитель, непрофесіонал

Г структурна одиниця вищого навчального закладу

Д нижча церковно-адміністративна організація, що об'єднує вірян, яких обслуговують церковнослужителі одного храму.

- 1 –
- 2 –
- 3 –
- 4 –

4. Які явища притаманні розвитку сільського господарства Наддніпрянської України, що виявилися під впливом реформи 1861 року в Російській імперії?

- 1) аграрне перенаселення;
- 2) аграрна спеціалізація регіонів;
- 3) витіснення іноземного капіталу національним;
- 4) соціальне розшарування селянства;
- 5) подолання селянами малоземелля та безземелля;
- 6) зникнення традиційного класу феодального суспільства – дворянства;
- 7) міграція, переселення селян на схід Російської імперії.

А 2, 4, 5, 7

Б 2, 3, 4, 6

В 1, 2, 4, 7

Г 1, 3, 5, 6

5. Установіть послідовність заснування таких культурно-просвітніх організацій у Галичині:

А «Галицько-Руська матиця».

Б Собор руських учених.

В Товариство греко-католицьких священників.

Г гурток «Руська трійця».

- 1 –
- 2 –
- 3 –
- 4 –

6. Назвіть прізвища діячів української культури першої половини XIX століття.:

- 1) І. Мечніков.
- 2) М. Остроградський.
- 3) М. Максимович.
- 4) І. Нечуй-Левицький.
- 5) П. Мирний.

6) Г. Квітка-Основ'яненко.

7) Є. Гребінка.

А) 1, 2, 4, 6.

Б) 2, 3, 6, 7.

В) 1, 3, 5, 7.

Г) 2, 4, 5, 6.

7. Установіть послідовність подій:

А) Заборона царем Олександром I діяльності масонських лож.

Б) Польське повстання і ліквідація Царства Польського.

В) збройний виступ Чернігівського полку.

Г) створення товариства греко-католицьких священників у м. Перемишлі.

1 –

2 –

3 –

4 –

8. Установіть відповідність між датами і подіями:

1) 1817 р

2) 1820 р

3) 1834 р

4) 1846 р.

А) відкриття університету Св. Володимира у Києві;

Б) заснування Інституту Оссолінських у Львові;

В) видання першої частини видання «Енеїди» І. Котляревського;

Г) відкриття Гімназії вищих наук у Ніжині;

Д) уперше вийшла друком «Історія Русів».

1 –

2 –

3 –

4 –

9. Чи правильне судження?

Основний потік трудових емігрантів із Наддніпрянщини у другій половині XIX століття був спрямований:

1) у східні райони Російської імперії (Казахстан, Сибір, Далекий Схід);

2) у країни Західної Європи та Америки (Англію, Францію, США, Канаду);

А) обидва варіанти правильні;

Б) тільки 1-й варіант правильний;

В) тільки 2-й варіант правильний;

Г) обидва варіанти неправильні.

10. Яке висловлювання є правильним?

А) Українські міста у складі Російської імперії були за своїм національним складом переважно неукраїнськими.

Б) Для єврейського населення Російської імперії була визначена смуга осілости, яка включала всю Україну.

В) На початку XIX століття у Наддніпрянщині розгортається масове залізничне будівництво.

Г) Масова трудова еміграція з західноукраїнських земель почалась одразу після скасування на цих землях кріпосного права.

Тестові завдання – 3

Установіть послідовність описаних нижче подій.

А «Через рік після перемоги під Берестечком повністю загинуло польське військо... Того ж року господарю Василю довелося влаштовувати весілля своєї дочки Розанди з Тимошем, сином козацького гетьмана Хмеля...»

Б «Стали поляки обозом та вишикували своє військо на рівнині коло Корсуня. Того ж ранку вдарив Хмельницький зі своїм і ординським військом на поляків. Ті, недовго втримуючи свій стрій, з великими втратами відступили...»

В «То ми, великий государ, підданого нашого Богдана Хмельницького... і все наше Військо Запорозьке пожалували – веліли їм бути під нашою, царського величества, високою рукою, згідно з давнішими їх правами і привілеями...»

Г «Увесь народ, вся чернь, вийшовши з Києва вітали його. Академія вітала його як спасителя народу від рабства польського, як Мойсея, вбачаючи в імені Богдана добрий знак і називаючи його Богом даний...»

Д «...Прибув до Києва святійший патріарх єрусалимський Феофан. ...поставив і висвятив на митрополію Київську чоловіка гідного й чесного на ймення Йов Борецький»

Е «...Генералісимус Василь Голіцин сказав козакам, що царі, згідно зі старим звичаєм, дозволили їм обрати вільними голосами гетьмана... Згодом почулися голоси, що хочуть вибрати Мазепу...»

Є «Хортиця – місцевість на Борисфені. Тут князь Вишневецький поставив колись фортецю... Середину цього місця оточив муром та огорожею з дубів, зміцнених природою та Богом...»

Ж Після звільнення від нас графа Розумовського... для належного управління в Малій Росії створити Малоросійську колегію, у якій бути головним ...графу Рум'янцеву»

З «За кілька днів після приєднання козацького головнокомандувача графа Мазепи до шведів князь Меншиков на чолі численного війська й артилерії пішов на Батурин, резиденцію гетьмана Мазепи... Здобувши місто силою, Меншиков віддав усе живе мечу та вогню...»

І «Не будучи українцем за походженням, усе своє життя присвятив служінню Україні... Посівши митрополічу кафедру забороненої православної церкви, домогся від королівської влади її легалізації. Заповідав не ставити йому після смерті ніяких пам'ятників, хоча сам, ще при житті, створив собі пам'ятник – Київську Академію».

II. Заповнити таблицю.і

1. Назвіть передумови та наслідки вказаних подій (явищ)

Передумови	Подія (явище)	Наслідки
	«Битва народів»	
	Масонство в Україні	

2. Заповніть таблицю, заносючи до неї номери правильних відповідей.

Терміни, події, дати, що характерні для України у складі Російської імперії	Терміни, події, дати, що характерні для України у складі Австрійської імперії

- 1) Волость;
- 2) Дистрикти;
- 3) Жупи;
- 4) «Русалка Дністрова»;
- 5) «Любов до істини»;

- 6) «холерні бунти»;
- 7) Наполеоніди;
- 8) 1812 рік;
- 9) 1848-1849 роки;
- 10) інвентарна реформа;
- 11) порто-франко;
- 12) І. Сошенко;
- 13) М. Вербицький;
- 14) 1834 рік;
- 15) 1837 рік;
- 16) кооперативний рух;
- 17) чумацький промисел;
- 18) місія В. Капніста в Берліні;
- 19) Собор руських учених;
- 20) урбанізація.

3.Складіть таблицю «Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій за схемою:

Запитання	Російська імперія	Австрійська імперія
1. Назви історико-географічних регіонів українських земель, які перебували у складі імперії. 2.Коли і внаслідок яких подій опинилися під владою імперії. 3.Адміністративно-територіальний устрій та назви адміністративних одиниць.		

4.Заповніть таблицю. Підказка: прізвища діячів української історії кінця XVIII – першої половини XIX століття об'єднує однакова літера алфавіту. Назвіть ці прізвища, одночасно заповнивши прогалини в таблиці.

Прізвище, ім'я	Рік події	Відомості з біографії
		Помер у Соловецькому монастирі
		Здійснив таємну місію до пруського короля Фрідріха Вільгельма II
		Очолював селянський рух у Північній Буковині
		Видав «Енеїду»
		Заснував Харківський університет

5.Прослідкуйте, як і які українські землі опинилися у складі Російської імперії

Рік	Події
1503	
1654	
1774	
1783	
1791	
1793	
1795	

6. Складіть таблицю "Здобутки діячів української культури в першій половині XIX століття" (не менше 5 осіб) за такою формою:

Ім'я та прізвище діяча культури	Сфера діяльності	Основні здобутки в цей період

7. У яких галузях культури працювали названі діячі?

Наука	Література	Театр	Музика	Живопис

Т. Осиповський, Є. Гребінка, М. Щепкін, М. Вербицький, І. Вітковський, В. Тропінін, В.Боровиковський, М. Глінка, І. Котляревський, М. Костомаров, М. Максимович, Г. Квітка-Основ'яненко, В. Каразин, І.Сошенко.

8.Розподіліть за історичними періодами терміни, поняття, персоналії:

Арбалет, агора, «битва народів», Варфоломійська ніч, Василь Капніст, гільдія, єзуїти, Золота орда, індуїзм, іслам, Ібн Сіна, каріатида, Марк Аврелій, «Непереможна армада», Остромирове Євангеліє, пектораль, погост, «Реконкіста», «Санта Марія», «Священний союз», «Салічна правда», терми, улус, Шарль Монтеск'є, фаланга.

Стародавній світ	Середні віки	Новий час

III. Пояснити терміни та поняття.

1. Історик часто має справу з усталеними висловами, які замінюють наукові терміни і поняття. Розшифруйте подані нижче вислови.

- «Будителі».
- «Клаптикова імперія».
- «Вікторіанська доба».
- «Весна народів».

2.Поясніть історичне походження і суть таких понять: «промисловий переворот», «урбанізація», «Священний союз».

3.Поясніть історичне походження і суть таких понять: "просвітництво", "чартизм", "громадівський рух". Коли і в якій країні вони виникли та у зв'язку з якими подіями?

IV. Назвати події за датами

- 8 січня 1654 р. –
- 22 вересня 1792 р. –
- 1764 р. –
- 1775 р. –
- 14 грудня 1825 р.–
- 1830-1831рр. –

та дати за подіями. Розмістіть їх у хронологічній послідовності

- Ліквідація Гетьманщини.

- Третій поділ Речі Посполитої.
- Повстання Чернігівського полку.
- «Сто днів».
- Взяття Бастилії.
- Заснування Києво-Могилянської академії.
- Початок громадянської війни у США.
- Тільзітський мир.
- Створення Священного союзу.
- Заснування Київського університету.
- Бородинська битва.
- Указ Катерини II про закріпачення українських селян

V. «Калейдоскоп історичних персоналій».

1. Спираючись на подані короткі характеристики, встановіть, кому вони належать.

1. Цьому російському генералу Катерина II наказала зруйнувати Запорозьку Січ.

2. «Український Ломоносов», який очолив, створений в Україні на початку XIX століття, університет.

3. Французький революціонер, якому належать слова «Ти покажеш мою голову народу, вона варта цього».

4. Композитор, який присвятив Наполеону «Героїчну симфонію», але довідавшись, що Бонапарт став імператором, порвав свою присвяту.

5. Наказний отаман Азовського козацького війська, який у російсько-турецькій війні 1828-1829рр. став ініціатором переходу козаків на бік Росії.

6. «Я випробовував свої сили руською мовою, оскільки це моя рідна мова, яка значно відрізняється від мови церковної і великоруської (московської), і хотів закласти наріжний камінь для її дальшого розвитку».

7. Основна його наукова праця – п'ятитомна «История Малороссии».

8. Учасник російсько-французької війни 1812 року, член масонської ложі «Любов до істини».

9. Англійський винахідник, який започаткував паровий залізничний транспорт.

10. Йому належить вислів: «Домагайтеся успіху; я оцінюю людей тільки за результатами їхніх дій».

2. З якими подіями в історії України пов'язані імена?

- Петро Рум'янцев.
- Петро Калнишевський.
- Кирило Розумовський.
- Йосип Гладкий.
- Єрмолай Четвертак.

3. Назвіть авторів наведених історичних праць. Дайте характеристику одного з джерел за схемою: час написання твору, знання історичної епохи, короткий опис роботи, значення твору для сучасників і нащадків.

- «Повчання дітям».
- «95 тез».
- «Пакти і Конституції законів і вольностей Війська Запорозького».
- «Тренос».
- «Про дух законів».
- «Книга буття українського народу».

- «Русалка Дністрова».
- «Історія русів».
- «Енеїда».
- «Ода на рабство».

VI. Заповніть пропуски або виправте помилки) у тексті.

1. Вставте пропущене:

- Другу Малоросійську колегію в Україні очолив
- Вирішальна битва між союзними арміями та Наполеоном I відбулася в 1813 році під Вона ввійшла в історію під назвою
- Священний союз був створений у ... році .
- Останнім кошовим отаманом Запорозької Січі був
- Коліївщину очолили ...,

2. Заповніть пропуски в тексті.

На початку 20-х років XIX століття в Україні сформувалися дві таємні декабристські організації – _____ та _____. У _____ році вони об'єдналися. Головний програмний документ декабристського руху в Україні – _____, його автором був _____ .

3. Історична плутанина: знайдіть помилки в тексті і запишіть правильну відповідь.

1820 року внаслідок розколу “Союзу благоденства” виникли дві організації – Південне та Північне товариство. Обидві організації мали спільну мету – шляхом реформ ліквідувати самодержавний устрій та кріпосне право. Однак щодо майбутнього України погляди декабристів різнились. Про це заявили керівники цих товариств С.Муравйов-Апостол і М.Бестужев-Рюмін у своїх програмних документах. За «Статутом» Північного товариства Росія мала стати єдиною централізованою державою з республіканською формою правління. За «Книгою буття українського народу» Південного товариства – конституційною монархією на засадах федерації, де з тринадцяти суб'єктів два мали бути утворені на українських землях.

4. Знайдіть і виправте в історичному тексті 5 помилок.

У 1820р. “Союз благоденства” розпався. Члени Васильківської управи проголосили створення Північного товариства. Провідна роль у товаристві належала П.Пестелю. В Росії утворилось Південне товариство. Обидві організації мали спільну мету – шляхом реформ ліквідувати самодержавний устрій та кріпосне право. Однак щодо майбутнього України погляди декабристів різнились.

10 клас

I. Дати відповіді на тестові завдання

Тестові завдання – 1

1. Яка форма монополістичного об'єднання була домінуючою в промисловості Наддніпрянської України на початку XX ст.?

- А трест;
- Б картель;
- В концерн;
- Г синдика;

2. Унаслідок проведення земельної реформи П. Столипіна в Україні

- А** остаточно зруйновано селянську общину;
- Б** подолано селянське малоземелля та безземелля;
- В** утверджено приватне селянське землеволодіння;
- Г** зупинено процес майнового розшарування селянства.

3. На початку Першої світової війни К. Левицького було обрано головою

- А** Головної української ради;
- Б** Союзу визволення України;
- В** Карпато-руського визвольного комітету;
- Г** Товариства українських поступовців;

4. У ході війни Товариство українських поступовців закликала українців

А підтримати Троїстий союз, «...бо, ідучи війною, Росія грозить загином українському життю, яке знайшло охорону в австрійській державі».

Б бути нейтральними, тому що жодна з воюючих сторін «...не може викликати співчуття ні цілями, ні способами боротьби».

В виступити проти Антанти й Троїстого союзу, щоб вибороти «...єдину, самостійну Україну від Карпатів аж по Кавказ».

Г підтримати Антанту й чесно, «...не піддаючись на провокації, виконати свій обов'язок громадян Росії до кінця».

5. Про який регіон ідеться в уривку з історичного джерела?

«Перша світова війна принесла українським землям руйнацію господарства. В регіоні було зруйновано понад 40% господарських та житлових будинків, понад 1,5 тис. промислових споруд. Стратегічно важлива нафтова промисловість зменшила виробництво на 1/3».

- А** Наддніпрянщина;
- Б** Закарпаття;
- В** Галичина;
- Г** Буковина;

6. Прочитайте уривок з історичного джерела та дайте відповідь на запитання.

«Справжнє бойове хрещення Українські січові стрільці пройшли у квітні – на початку травня 1915 р. у боях за гору поблизу Славська. Кілька разів цей важливий пункт переходив із рук у руки. Лише ціною великих утрат російським солдатам удалося закріпитися на горі, але в цей час розпочався загальний відступ росіян із Галичини». Де відбулися описані події?

- А** г. Маківка;
- Б** г. Говерла;
- В** г. Лисоня;
- Г** г. Погар;

7. Установіть хронологічну послідовність подій, які відбувались на українських землях у 1914-1918 рр.

- А** Взяття російськими військами фортеці Перемишль.
- Б** Початок діяльності Союзу визволення України.
- В** Горлицька операція.
- Г** Бій полку УСС на горі Лисоня.

8. Яку мету переслідували реформи прем'єр-міністра Росії П.Столипіна?

- 1) ліквідувати поміщицьке землеволодіння;

- 2) зруйнувати селянську общину, утвердити приватну власність на землю;
 - 3) забезпечити Російську імперію хлібом;
 - 4) створити соціальну опору царизму на селі; ліквідувати соціальну базу для революційного руху на селі;
 - 5) ліквідувати аграрне перенаселення в центральних районах Росії, України, освоїти простори Сибіру і Далекого Сходу;
 - 6) модернізувати сільське господарство, збільшити виробництво сільгосппродукції;
 - 7) приборкати національні рухи в Російській імперії.
- А 1, 3, 5, 7.
 Б 2, 3, 5, 6.
 В 2, 4, 5, 6.
 Г 1, 5, 6, 7.

9. Які явища визначали розвиток промислового виробництва земель підросійської України на початку ХХ століття?

1. Попри промислове піднесення 1909-1913 рр., промисловий переворот не завершився.
 2. Рівномірний розвиток промисловості регіонів.
 3. Формування спеціалізації промислових районів.
 4. Відсутність іноземного інвестування в промисловість.
 5. Утворення монополій у цукровій, металургійній, кам'яновугільній, залізорудній галузях.
 6. Концентрація промислового виробництва: 5 найбільших південних металургійних заводів виробляли майже 25% у загальноросійському виробництві чавуну.
 7. На промислових підприємствах встановлено 8-годинний робочий день.
- А 1, 2, 7
 Б 2, 3, 5
 В 3, 5, 6
 Г 3, 4, 5

10. Яку мету переслідували реформи прем'єр-міністра Росії П. Столипіна?

- 1) ліквідувати поміщицьке землеволодіння;
 - 2) зруйнувати селянську общину, утвердити приватну власність на землю;
 - 3) забезпечити Російську імперію хлібом;
 - 4) створити соціальну опору царизму на селі; ліквідувати соціальну базу для революційного руху на селі;
 - 5) ліквідувати аграрне перенаселення в центральних районах Росії, України, освоїти простори Сибіру й Далекого Сходу;
 - 6) модернізувати сільське господарство, збільшити виробництво сільгосппродукції;
 - 7) приборкати національні рухи в Російській імперії.
- А) 1, 3, 5, 7.
 Б) 2, 3, 5, 6.
 В) 2, 4, 5, 6.
 Г) 1, 5, 6, 7.

11. Установіть послідовність подій.

- А) Всеукраїнський національний конгрес.
- Б) Збройний виступ «самостійників».
- В) Створення Української Центральної Ради.
- Г) III Універсал Центральної Ради.

1 –

- 2 –
- 3 –
- 4 –

12. Установіть відповідність між українськими політичними партіями у 1917 році та їхніми характеристиками.

- 1) Українська партія соціалістів-революціонерів.
- 2) Українська соціал-демократична робітнича партія.
- 3) Українська партія соціалістів-федералістів.
- 4) Українська демократично-хліборобська партія.

А) партія лівого спрямування, що прагнула поєднати перспективу національного відродження України зі встановленням радянського ладу. Один із лідерів – М.. Скрипник

Б) наймасовіша серед українських національних партій. Її лідером був М. Грушевський.

В) представляла консервативні кола і спиралася на традиційні цінності. Лідери – брати С. і В. Шемети та В. Липинський.

Г) партія ліберально-демократичного спрямування. Виступала за глибоке реформування народного господарства і створення відносин України з Росією на федеративних засадах.

Д) друга за чисельністю і впливом політична партія в Україні. Її керівниками були В. Винниченко, І. Мазепа, С. Петлюра.

- 1 –
- 2 –
- 3 –
- 4 –

13. Чи правильне судження?

В аграрній політиці Директорія УНР

1) декларувала вилучення землі в поміщиків без викупу;
2) оголосила про недоторканість землі іноземних підданих, промисловців і поміщиків-цукрозаводчиків;

- А) обидва варіанти правильні;
- Б) тільки 1-й варіант правильний;
- В) тільки 2-й варіант правильний;
- Г) обидва варіанти неправильні.

14. Установіть відповідність між державними утвореннями на українських землях та договорами, котрі укладали

- 1) УНР, Українська Центральна Рада.
- 2) Українська Держава гетьмана П. Скоропадського.
- 3) УНР, Директорія.
- 4) УСРР.

А) Ризький мирний договір.

Б) Варшавська угода.

В Брестський мирний договір.

Г) попередній договір про припинення стану війни між Україною та Радянською Росією.

Д) Федеративна грамота.

- 1 –
- 2 –
- 3 –

15. Яке висловлювання є правильним?

- А) Українські міста у складі Російської імперії були за своїм національним складом переважно неукраїнськими;
Б) для єврейського населення Російської імперії була визначена смуга осілости, яка включала всю Україну;
В) на початку XIX століття На Наддніпрянщині розгортається масове залізничне будівництво;
Г) масова трудова еміграція з західноукраїнських земель почалася одразу після скасування на цих землях кріпосного права.

Тестові завдання – 2

1. Установіть хронологічну послідовність подій, які відображено в цитованих документах.

А. Кирило-мефодіївські братчики, повернені з заслання, зібралися в Петербурзі. Жваву діяльність виявив Куліш, який із Білозерським розпочинає видавати український місячник «Основа».

Б. «Після звільнення від нас графа Розумовського... для належного управління в Малій Росії створити колегію, у якій бути головним... графу Румянцеву».

В. «Тут же склався гурток із чотирьох душ... Поїхали Дніпром на могилу Тараса Шевченка ... і дали клятву не зраджувати Україні та все життя оддати їй».

Г. «Засноване політичне товариство «Головна Рада» мало обстоювати перед центральним правительством... національні потреби українців; його органом стала газета «Зоря Галицька».

- 1 –
- 2 –
- 3 –
- 4 –

2. Установіть відповідність між прізвищами діячів та фактами їх політичної біографії.

- 1. К. Левицький
- 2. О. Бобринський
- 3. М. Міхновський
- 4. П. Столипін

- А.** Президент Карпатської Русі
- Б.** Очолював Головну Українську Раду
- В.** Автор аграрної реформи 1906-1911 рр.
- Г.** Ідеолог державної незалежності України
- Д.** Очолив Галицько-Буковинське генерал-губернаторство

- 1 –
- 2 –
- 3 –
- 4 –

3. Установіть хронологічну послідовність подій, які відображено в цитованих документах.

А. «Не відділяючись від Російської Республіки й зберігаючи єдність її, ми твердо станемо на нашій землі, щоб силами нашими допомогти всій Росії. Щоб уся Російська Республіка стала федерацією вільних і рівних народів».

Б. «На мою думку, Центральна рада сплатила за порозуміння з Тимчасовим урядом невинувато високу ціну».

В. «Відновивши своє державне право як Українська Народна республіка, Україна для кращої оборони свого краю, для певнішого забезпечення свого права та охорони вільностей,

культури, добробуту своїх громадян проголосила себе і нині геть державою суверенною, самостійною і ні від кого незалежною...».

Г. «Коли Винниченко прочитав документ, вибухнув справжній грім радості. Під кінець присутні – делегати, публіка, кореспонденти – стали на коліна і заспівали великий «Заповіт».

- 1 –
- 2 –
- 3 –
- 4 –

4. Які програмні положення мала українська трудова громада в II Державній Думі? (із шести варіантів відповідей – три правильні)

1. «Ми хочемо «єдиної, нероздільної, самостійної України від гір Карпатських аж по Кубань-річку».

2. «Здобуття народів землі, которою користувалися б тільки ті, що прикладають до неї свою працю..»

3. «Будемо вимагати восьмигодинного робочого дня, оборони праці жінок та дітей, страхівки на старість та на випадок знесилення».

4. «Користуючись сим поземельним наділом, селяни за се зобов'язані виконувати на користь поміщиків визначені в «Положеннях» повинності... Селяни іменуються тимчасовозобов'язаними».

5. «Переробка державного урядування на національну і територіальну (краєву) автономію країн Російської імперії».

6. «Україна для українців, і доки хоч один ворог-чужинець на нашій території, ми не маємо права покласти оружжя».

II. Заповнити таблицю.

1. Назвіть передумови та наслідки вказаних подій (явищ)

Передумови	Подія (явище)	Наслідки
	«Пробудження Азії»	
	Революція 1905-1907 рр. в Україні	

2. Складіть таблицю «Територіальні плани країн Антанти і Троїстого Союзу в Першій світовій війні».

Країна	Територіальні плани
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	

3. Визначте причини і наслідки зазначених подій.

Причини	Подія	Наслідки
	Столипінська аграрна реформа	

4. Запишіть порядковий номер названих подій, дат, термінів, персоналій у відповідну графу таблиці.

Українська Держава П. Скоропадського	Директорія УНР	ЗУНР

- 1) Бій під Мотовилівкою.
- 2) «Листопадовий зрив».
- 3) Українська академія наук.
- 4) Є. Петрушевич.
- 5) Д. Вітовський.
- 6) Ф. Лизогуб.
- 7) В. Чеховський.
- 8) Отаманщина.
- 9) Трудовий Конгрес.
- 10) «Чортківська офензива».
- 11) Українська Національна Рада.
- 12) УГА.
- 13) Локауті.
- 14) 13 листопада 1918 р.
- 15) 14 грудня 1918 р.
- 16) 18 грудня 1918р.
- 17) 22січня 1919 р.
- 18) Український Національний Союз.
- 19) Перший зимовий похід.
- 20) Федерація з Росією.

5. Заповніть таблицю «Українські політичні партії у 1917 –1918 рр.»

Назви партій	Лідери	Основні програмні положення

6. Запишіть порядковий номер названих подій у відповідну графу таблиці.

1914	1915	1916	1917	1918

1. «Чорний день німецької армії».
2. Необмежена «підводна війна».
3. Перше використання танків.
4. Дарданельська десантна операція.
- 5 Галицька битва.
6. Битва на р. Марна.
7. Вступ у війну США.
8. Горлицька операція.
9. Комп'єнське перемир'я.
10. Підписання Брест-Литовського мирного договору.
11. Створення легіону УСС.
12. Брусиловський прорив.
13. Бої на г. Маківка.
14. Проголошення «Декрету про мир».
15. Створення Головної Руської Ради.
16. I Універсал Центральної Ради.
17. III Універсал Центральної Ради

18. Гетьманат П.Скоропадського.
19. Проголошення незалежності УНР.
20. Корніловський заколот.

7. Порівняйте:

	План Дауеса	План Юнга	Пакт Бріана-Келлога
Мета			
Коли був прийнятий?			
Зміст			

8. Визначте головні напрями «нового курсу» Ф.Рузвельта.

	<i>«Новий курс»</i>
<i>у промисловості</i>	
<i>у фінансовій сфері</i>	
<i>у сільському господарстві</i>	
<i>у соціальній сфері</i>	

9. Складіть таблицю "Здобутки діячів української культури у 20-х роках XX століття" (не менше 5 осіб) за такою формою:

Ім'я та прізвище діяча культури	Сфера діяльності	Основні здобутки в цей період

10. Пригадайте важливі історичні події та заповніть синхронну таблицю «Найважливіші події в історії».

Час	Всесвітня історія	Історія України
V ст.		
IX ст.		
X ст.		
XI ст.		
XIII ст.		
XIV ст.		
XV ст.		
XVII ст.		
XVIII ст.		
XIX ст.		

III. Пояснити терміни та поняття.

1. Історик часто має справу з усталеними висловами, які замінюють наукові терміни і поняття. Розшифруйте подані нижче вислови.

- «Весна народів».
- «Столипінський галстук».
- «Верденська м'ясорубка».
- «Українське питання».

2. Поясніть історичне походження й суть таких понять: «новий курс », «план Дауеса », «лікнеп ». Коли і в якій країні вони виникли та у зв'язку з якими подіями?

3. Пояснити поняття і терміни:

- Універсал –;
- Український національний конгрес – ;
- Директорія –;
- «Листопадовий зрив» –;
- Галицько-Буковинське генерал-губернаторство –.

IV. Назвіть події за датами

- 3 червня 1907 р. – ;
- 1 серпня 1914 р. – ;
- 22 квітня 1915 р. –
- 21 лютого-18 грудня 1916 р. –;
- 11 листопада 1918 р. – ;
- 10 червня 1917 р. – .

та дати за подіями. Розмістіть їх у хронологічній послідовності

- Версальський договір.
- Створення ГУР.
- Створення Ліги Націй.
- Битва на річці Соммі.
- Проголошення II Універсалу Центральної Ради.
- Горлицька операція.
- Верденська битва.
- Комп'єнське перемир'я.
- III Універсал Центральної Ради.
- Підписання Латеранської угоди .
- Створення Ліги Націй.
- «Півний путч».
- Установлення диктатури Ф. Франко.
- Перехід до нової економічної політики в Радянській Росії.

V. «Калейдоскоп історичних персоналій».

1. Спираючись на подані короткі характеристики, з'ясуйте кому вони належать.

1. Автор знаменитої опери «Лебедине озеро».

2. Ініціатор відродження античних Олімпійських ігор наприкінці XIX століття, перший генеральний секретар Міжнародного олімпійського комітету (МОК).

3. Президент США, лауреат Нобелівської премії миру (1919 р). Його пропозиції були покладені в основу роботи Паризької мирної конференції.

4. Український історик, етнограф, активний діяч національно-визвольного руху, засновник гуртка «хлопоманів», учасник громадівського руху.

5. Голова української парламентської громади у I Державній думі Російської імперії.

6. На сторінках журналу «Украинская жизнь» опублікував маніфест «Війна і українці», де висловив свою позицію щодо того, яким має бути ставлення українців до війни.

7. У виданому універсалі – «Грамоті до всього українського народу» – брав на себе зобов'язання «негайно збудувати державну владу, яка здатна була б забезпечити населенню спокій, закон і можливість творчої праці».

8. У своїх спогадах він пише: «Газети не мали місця для вміщення всіх телеграм, які посилалися Центральній Раді з усіх кінців України. Земства, думи, товариства, сільські

сходи, військові частини, мітинги вітали Універсал УЦР й визнавали його справжнім висловом домагань української демократії...».

9. Один із головних організаторів Троїстого союзу. В історії його називають «залізним канцлером».

10. Єдиний в історії США президент, хто обирався на 4 терміни поспіль. Успішно вивів країну зі світової економічної кризи 1929-1933 років, здійснюючи програму реформ під назвою «Новий курс».

2. Із якими подіями в історії України пов'язані імена?

- Павло Пестель.
- Михайло Драгоманов.
- Петро Столипін.
- Андрей Шептицький.
- Михайло Галущинський.

3. Назвіть авторів наведених історичних праць. Дайте характеристику одного з джерел за схемою: час написання твору, знання історичної епохи, короткий опис роботи, значення твору для сучасників і нащадків.

- «Повчання дітям».
- «Пакти і Конституції законів і вольностей Війська Запорозького».
- «Тренос».
- «Про дух законів».
- «Книга буття українського народу».
- «Історія русів».
- «Ода на рабство».
- «Україна irredenta».
- «Самостійна Україна».
- «Історія України-Руси» .

VI. Заповніть пропуски або виправте помилки в тексті.

1. Вставте пропущене:

- Приводом до початку Першої світової війни стало
- Президентом Загальної української ради став
- Загальне командування військ союзників на Західному фронті здійснював
- Виконавчим органом Центральної Ради став..., який очолив
- Частини Вільного козацтва в Україні формував

2. Вставте пропущені слова.

У ніч на ... 1918 р. в Києві відбулося таємне засідання На ньому було відхилено ідею відновлення ... і створено верховний орган у складі п'яти осіб для керівництва повстанням проти гетьмана - Її головою став соціал-демократ –

3. Історична плутанина: знайдіть 10 помилок у тексті і запишіть правильну відповідь, підкреслюючи змінені дати, слова і словосполучення.

З ініціативи СБУ у вересні 1914 року було створено легіон Українських січових стрільців. Полк очолив Б.Вітовський. На початку жовтня 1914 року ще недовкомплектовані сотні УСС вперше вступили бої біля Перемишля. Навесні 1915 року стрілецькі сотні воювали на горі Лисоня, а червні-липні 1916 року – на горі Маківка під Бережанами. Тут під

час півторамісячної битви, полк утратив близько тисячі стрільців. У 1991 році на честь героїв-січовиків на горі Маківка насипали могилу і поставили хрест.

11 клас

I. Дайте відповіді на тестові завдання

Тестові завдання – 1

1. Позначте зовнішньополітичну акцію СРСР, яка стала причиною виключення СРСР з Ліги Націй:

- а) приєднання прибалтійських держав до Союзу РСР;
- б) агресія проти Фінляндії;
- в) приєднання Північної Буковини до Союзу РСР;
- г) агресія проти Польщі.

2. Яку назву мав договір, укладений 23 серпня 1939р. між СРСР та Німеччиною?

- а) «Про дружбу і кордони»;
- б) «Про ненапад»;
- в) «Про економічну співпрацю»;
- г). «Про співробітництво».

3. Позначте географічний район України, де відбулася найбільша танкова битва початкового періоду війни Німеччини проти СРСР:

- а) Житомир – Бердичів – Київ.
- б) Львів – Перемишль – Чернівці.
- в) Вінниця – Житомир – Біла Церква.
- г) Луцьк – Рівне – Броди.

4. Позначте подію Другої світової війни, яка збіглася в часі (рік) зі створенням Української повстанської армії:

- а) підписання у Вашингтоні Декларації Об'єднаних Націй;
- б) висадження англо-американських військ на Сицилії;
- в) Тегеранська конференція лідерів антигітлерівської коаліції;
- г) напад Японії на Перл-Харбор.

5. Позначте прізвище діяча, який очолив Український штаб партизанського руху:

- а) О. Сабуров.
- б) О. Федоров.
- в) П. Понамаренко.
- г) Т. Строкач.

6. Позначте прізвище командувача 1-го Українського фронту, війська якого звільнили Київ:

- а) К. Рокосовський.
- б) Г. Жуков.
- в) Р. Малиновський.
- г) М. Ватутін.

7. Позначте військове формування, яке у 1943 році очолив Роман Шухевич:

- а) батальйон «Нахтігаль».
- б) «Поліську Січ».
- в) Українську повстанську армію.
- г) Головний провід ОУН.

8. Позначте військову операцію Червоної армії, внаслідок якої завершилося вигнання військ Німеччини та її союзників з території України:

- а) Яссько-Кишинівська.
- б) Львівсько-Сандомирська.
- в) Вісло-Одерська.
- г) Карпатсько-Ужгородська.

9. Позначте кіноповість О.Довженка, в якій драматург утілює віру у відродження українського народу, що пройшов випробування війною:

- а) «Нескорені».
- б) «Україна в огні».
- в) «Битва за нашу Радянську Україну».
- г) «Перемога на Правобережній Україні».

10. Яка з наведених дат безпосередньо стосується Львівського церковного собору?

- а) 8 – 10 березня 1947 р.
- б) 28 квітня 1947 р.
- в) 5 березня 1950 р.
- г) 5 березня 1953 р.

Тестові завдання – 2

1. Який варіант заповнення пропусків у поданому нижче твердженні є правильним?

«У _____ році Рада послів _____ у Парижі надала Польщі всі юридичні права на володіння _____. Рада офіційно визнала східні кордони Польської держави, встановлені _____».

А 1919, Великої Британії та Франції, Східною Галичиною та Західною Волиною, по «лінії Керзона»

Б 1920, Антанти, Західною Галичиною, Варшавським договором

В 1921, Великої Британії, Франції та США, Західною Волиною, Сен-Жерменським договором

Г 1923, Антанти, Східною Галичиною, Ризьким договором

2. Прочитайте уривок з історичного джерела та дайте відповідь на запитання.

«...При підписанні договору між Німеччиною та Союзом Радянських Соціалістичних республік... уповноважені обох сторін обговорили в суворо конфіденційному порядку питання про розмежування сфер обопільних інтересів у Центральній-Східній Європі...».

Коли було укладено цей документ?

- А 23 серпня 1939 р.
- Б 17 вересня 1939 р.
- В 28 вересня 1939 р.
- Г 22 червня 1941 р.

3. Хронологічні рамки якого явища історії України є зайвими в цьому логічному ланцюжку: 1921–1923 рр., 1932–1933 рр., 1941–1945 рр., 1946–1947 рр.?

- А 1921–1923 рр.
- Б 1932–1933 рр.
- В 1941–1945 рр.
- Г 1946–1947 рр.

4. Корсунь-Шевченківська наступальна операція радянських військ здійснювалася впродовж

- А червня – липня 1943 р.
- Б листопада – грудня 1943 р.
- В січня – лютого 1944 р.
- Г квітня – травня 1944 р.

5. У чому полягала особливість відбудови народного господарства Української РСР після Другої світової війни?

- А Надання переваги розвитку галузям промисловості групи «Б».
- Б Висока врожайність зернових культур за останні двадцять років.
- В Здійснювалася на основі чіткого виконання п'ятирічного плану.
- Г Отримання фінансової допомоги за «планом Маршалла».

6. Для якого періоду історії України було характерним таке висловлювання?

«Зворотною стороною буржуазного націоналізму є безрідний космополітизм, що проявляється в плазуванні перед буржуазною культурою і в низькопоклонстві перед іноземщиною».

- А кінця 1930 – початку 1940-х років
- Б другої половини 1940 – початку 1950-х років.
- В другої половини 1950 – початку 1960-х років.
- Г кінця 1960 – першої половини 1970-х років.

7. Установіть відповідність між назвами документів Української Центральної Ради та уривками з них.

- 1 І Універсал.
- 2 ІІ Універсал.
- 3 ІІІ Універсал.
- 4 ІV Універсал.

А «Однині Україна стає Українською Народною Республікою. Не відділяючись від республіки Російської, ми твердо станемо на нашій землі...»

Б «...не розриваючи з державою Російською, хай народ український на своїй землі має право сам порядкувати своїм життям. Хай порядок і лад на Вкраїні дають вибрані... Всенародні Українські Збори (Сойм)...»

В «Ми рішуче ставимось проти замірів самовільного здійснення автономії України до Всеросійського Учредительного Зібрання...»

Г «Неможливо одночасно визнавати право на самовизначення і водночас робити грубий замах на це право... як це робить Рада Народних Комісарів Великоросії щодо Народної Української Республіки...»

Д «Однині Українська Народна Республіка стає самостійною... суверенною державою українського народу».

8. Установіть відповідність між історико-географічними назвами земель та їхньою державною належністю на кінець 1937 р.

- 1 Наддніпрянщина та Слобожанщина.
- 2 Східна Галичина та Західна Волинь.
- 3 Північна Буковина та Південна Бессарабія.
- 4 Закарпаття.
- А Польська Республіка.
- Б Чехословацька Республіка.
- В Королівство Угорщина.
- Г Українська РСР.
- Д Королівство Румунія.

9. Які події Великої Вітчизняної війни відбулися в 1943 р.?

1. Остаточна окупація території України військами Німеччини та її союзників.
2. Проведення радянськими військами Кримської наступальної операції.
3. Визволення Києва.
4. Створення Українського штабу партизанського руху.
5. «Битва за Дніпро».
6. Публікація кіноповісті О. Довженка «Україна в огні».

А 1, 2, 4

Б 3, 5, 6

В 1, 4, 5

Г 2, 3, 6

10. Укажіть прізвища діячів, які відіграли важливу роль у розвитку культури України в другій половині 1940 – на початку 1950-х років.

1. О. Гончар
2. В. Сосюра
3. В. Симоненко
4. С. Параджанов
5. Ю. Яновський
6. Л. Костенко

А 1, 4, 5

Б 2, 3, 6

В 1, 2, 5

Г 1, 3, 4

Тестові завдання – 3

1. Установіть відповідність між історико-географічними назвами українських земель і їхньою державною належністю на кінець 1937 р.

- 1) Наддніпрянщина та Слобожанщина;
- 2) Східна Галичина і Західна Волинь;
- 3) Північна Буковина та Південна Бессарабія;
- 4) Закарпаття.

А Польська Республіка;

Б Чехословацька Республіка;

В Королівство Угорщина;

Г Українська РСР;

Д Королівство Румунія.

1 –

2 –

3 –

4 –

2. Який перелік назв і термінів стосується суспільного життя України 1930-х рр.?

А Лікнеп, непман, «Плуг»;

Б «Інтегральний націоналізм», русофільство, українізація;

В Соціалістичний реалізм, «великий терор», «стаханівський рух»;

Г Українська академія наук, Українська автокефальна православна церква, «Молодий театр» Леся Курбаса.

3. Визначте заходи, що характеризують політику польського уряду щодо українських земель у 1927–1937 рр.

1) Конституційне закріплення прав українців на власну мову й отримання початкової освіти, надання Східній Галичині автономних прав.

2) Пошук порозуміння з українством шляхом створення двомовних шкіл на Волині, призначення українців на державні посади

3) Заборона використовувати термін «Україна», передання українських земель польським осадникам

4) Запровадження політики «пацифікації», створення табору для політв'язнів у Березі-Картузькій.

А 1, 3;

Б 2, 4;

В 1, 4;

Г 2, 3.

4. Установіть послідовність воєнних операцій Червоної армії в роки Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр.

А Кримська наступальна операція;

Б Битва за Дніпро;

В Карпатсько-Ужгородська операція;

Г Львівсько-Сандомирська операція.

1 –

2 –

3 –

4 –

5. Установіть хронологічну послідовність подій, які відображено в цитованих документах:

А «Необхідно підтримати ініціативну групу по переходу до православ'я, підтримки священиків, які переходять від уніатства до православної віри...».

Б «Засідання рекомендує, щоб Українська РСР та Білоруська РСР були запрошені стати членами-засновниками пропонованої Міжнародної Організації...».

В «Своїм головним завданням Група вважає ознайомлення світової громадськості з фактами порушень на терені України Загальної Декларації прав людини...».

Г «... ліквідувати Українську Раду народного господарства. Визнати за необхідне ліквідувати Ради народного господарства економічних районів УРСР...».

1 –

2 –

3 –

4 –

6. Установіть хронологічну послідовність подій, які відображено в цитованих документах.

А. «Задовольнити прохання Народних Зборів Західної України і включити Західну Україну до складу Союзу Радянських Соціалістичних Республік із возз'єднанням її з Українською Радянською Соціалістичною Республікою».

Б. «Ураховуючи спільність економіки, територіальну близькість і тісні господарські і культурні зв'язки ... передати Кримську область зі складу Російської Радянської Федеративної Соціалістичної республіки до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки ...».

В. «...Однині народ український, визволений могутнім поривом своїх власних сил, має змогу об'єднаними дружніми зусиллями всіх своїх синів будувати нероздільну Державу Українську на благо і щастя всього її трудового люду».

Г. «Уряд УРСР упевнений у тому, що Україна, яка відіграла помітну роль у розгромі ворога, з її великими людськими силами і матеріальними ресурсами буде спроможна зробити великий внесок у справу зміцнення миру і підтримання загальної безпеки...».

1–

2 –

3 –

4 –

5. Установіть відповідність між прізвищами діячів та фактами їх політичної біографії.

1. В. Кук

А. Президент Карпатської Русі

2. А. Волошин

Б. Очолював Головну Українську Раду

3. Д. Міхновський

В. Автор аграрної реформи 1906-1911 рр

4. П. Столипін

Г. Ідеолог державної незалежності України

Д. Член ОУН. Останній командир УПА

1–

2 –

3 –

4 –

8. Які події Великої Вітчизняної війни відбулись у 1943 році?

(із шести варіантів відповідей – три правильні)

А. Кримська наступальна операція. Депортація кримсько-татарського населення.

Б. Звільнено перший населений пункт України – с.Півнівка Ворошиловградської області.

В. Корсунь-Шевченківська наступальна операція.

Г. III Надзвичайний Великий збір ОУН-Б.

Д. Битва за Дніпро. Визволення Києва.

Е. Завершення Карпатського рейду С. Ковпака.

9. У яких твердженнях ідеться про Андрея Шептицького?

(із шести варіантів відповідей – три правильні)

А. Борець за автокефалію українського православ'я. Творець і перший митрополит УАПЦ.

Б. З його ініціативи було створено Львівську Богословську академію – єдиний у Західній Україні вищий навчальний заклад з українською мовою навчання.

В. Очолюючи Наукове товариство ім. Шевченка, опікувався збиранням фондів, створенням бібліотеки, музею.

Г. Послідовно боровся за ідею незалежності України, підтримував ті політичні сили в західних землях, які обстоювали їхній автономний статус.

Д. Опікувався будівництвом лікарні, середньої школи, матеріально допомагав семінаристам, художникам, письменникам, громадським діячам.

Е. Ректор Карлового університету у Празі.

II. Заповнити таблицю

1. Заповніть таблицю «Дисидентський рух в Україні у другій половині 60-х – першій половині 80-х рр XX століття».

Ознаки	
Течії	
Мета діяльності	
Форми боротьби	
Видатні представники	

2. Назвіть передумови та наслідки вказаних подій (явищ)

Передумови	Подія (явище)	Наслідки
	Створення ООН	
	Радянізація західних областей України	
	Десталінізація	

3. Які літературні твори чи кінострічки про Велику Вітчизняну війну ви знаєте?

Поділіться враженнями про прочитане чи побачене. Складіть таблицю «Історія Великої Вітчизняної війни у творах мистецтва».

Назва твору. Його автор	Короткий зміст. Що найбільше вразило?

3. Запишіть порядковий номер названих подій у відповідну графу таблиці.

Період перебування при владі Й.Сталіна	Період перебування при владі М.Хрущова	Період перебування при владі Л.Брежнєва	Період перебування при владі М.Горбачова
---	---	--	---

--	--	--	--

- 1) XIX з'їзд КПРС;
- 2) Чорнобильська катастрофа;
- 3) політ Ю.Гагаріна у космос;
- 4) волюнтаризм;
- 5) уведення радянських військ в Афганістан;
- 6) Карибська криза;
- 7) дисидентський рух;
- 8) грошова реформа;
- 9) «Ленінградська справа»;
- 10) ліквідація системи ГУЛАГу (ГУТАБу);
- 11) «нове політичне мислення»;
- 12) створення РЕВ;
- 13) придушення «Празької весни»;
- 14) запуск першого штучного супутника Землі;
- 15) будівництво БАМу;
- 16) Голодомор;
- 17) створення ОВД;
- 18) олімпійські ігри і Москві;
- 19) освоєння цілини;
- 20) визнання приватної власності, запровадження елементів ринкової економіки;
- 21) створення атомної бомби в СРСР;
- 22) «новоогарьовський процес».

5. Назвіть діячів українських культури, які зробили вагомий внесок у перемогу над ворогом у 1941-1945 рр.

Прізвище та ім'я	Сфера діяльності	Здобутки цього періоду
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

6. Заповніть таблицю «Літопис Другої світової війни», заносючи до неї номери правильних відповідей.

1941 р.	1942 р.	1943 р.	1944 р.	1945 р.

1. Створення ДКО.
2. Тегеранська конференція.
3. Курська битва.
4. Танковий бій в районі Луцьк – Броди – Рівне – Дубно.
5. Оборона Севастополя.
6. Зустріч радянських та американських військ на р. Ельбі.

7. Створення УПА.
8. «Карпатський рейд».
9. Вступ СРСР у війну з Японією.
10. Корсунь-Шевченківська операція.
11. Операція «Оверлорд».
12. Зняття блокади Ленінграда.
13. Берлінська операція.
14. Вступ США у війну з Японією.
15. Танкова битва під Прохорівкою.
16. Остаточне звільнення України від німецько-фашистських загарбників.
17. Підписання Декларації Об'єднаних Націй.
18. Кримська конференція.
19. Звільнення м. Києва від німецько-фашистських загарбників.
20. Створення оборонної лінії «Східний вал».

III. Пояснити терміни та поняття.

1. Історик часто має справу з усталеними висловами, які замінюють наукові терміни і поняття. Розшифруйте подані нижче вислови.

- «Розстріляне відродження».
- «Дивна війна».
- «Лінія Мажино».
- «Новий порядок».
- Біполярний світ.
- Анексія.

2. Поясніть історичне походження й суть таких понять: «ленд-ліз», «третій рейх», «доктрина Трумена», «план Шумана», «радянiзація», «голокост», «голодомор», «десталінізація». Коли і в якій країні вони виникли та у зв'язку з якими подіями?

3. Пояснити поняття і терміни:

- колабораціонізм;
- оstarбайтери;
- космополітизм;
- реабілітація;
- «шістдесятники».

IV. Назвати події за датами

- 10 червня 1917 р. – ;
- 15 березня 1939 р. – ;
- 17 вересня 1939 р. – ;
- 28 жовтня 1944 р. – ;
- 6 листопада 1943 р. – ;
- 2 вересня 1945 р. – .

та дати за подіями. Розмістіть їх у хронологічній послідовності

- Ялтинська конференція.
- Відкриття Другого фронту в Європі.
- Створення ООН.
- Бій під Бровами.
- Атомне бомбардування Хіросіми та Нагасакі.

- Загибель головного командира УПА Р.Шухевича.
- Операція «Оверлорд».
- XX з'їзд КПРС.
- Проголошення незалежності Карпатської України.
- Початок Нюрнберзького процесу.
- Звільнення м. Києва від німецько-фашистських загарбників.

V. «Калейдоскоп історичних персоналій».

1. Спираючись на подані короткі характеристики, визначте кому вони належать.

1. У виданому універсалі – Грамоті до всього українського народу – брав на себе зобов'язання «негайно збудувати державну владу, яка здатна була б забезпечити населенню спокій, закон і можливість творчої праці».

2. Перший президент Академії наук України.

3. Президент США, лауреат Нобелівської премії миру (1919р). Його пропозиції були покладені в основу роботи Паризької мирної конференції.

4. Єдиний із радянського генералітету, хто знав англійську і японську мови і, як того вимагав дипломатичний протокол, підписав Акт капітуляції Японії від імені СРСР.

5. Голова Співки українських письменників, яка в роки Великої Вітчизняної війни разом із членами оунівського підпілля була розстріляна в Бабиному Яру.

6. У своїх щоденниках він пише: «Вся фальш, вся тупість, все безпардонне і безтямне ледарство, увесь наш псевдодемократизм, перемішаний із сатрапством – усе вилізає боком і несе нас, як перекотиполе степами... І над усім цим – «Ми переможемо!».

7. Його винахід був затверджений Постановою Державного комітету оборони і в роки війни застосовувався у виробництві танків та авіабомб.

8. Його мрія звучала так: «Я щиро чекаю на той день, коли всі, хто працює заради життя, стануть єдиними без будь-якої думки про роз'єднування негрів, євреїв... Це буде день, коли ми повністю реалізуємо ідею про Американську Мрію – мрію, яка ще не здійснилася. Мрію про країну, де кожен шануватиме честь і гідність людської особистості». Сьогодні його мрія здійснилася.

9. Про шістдесятників він писав: «Такий був час: кругом шакали, у колі жменька нас жива, а ми феномена шукали і спотикались об слова».

10. Учасник Другої світової війни, офіцер радянської армії, юрист, лідер першої опозиційної організації «Українська робітничо-селянська спілка» яка була створена у Львові в 1958 році.

2. З якими подіями в історії України пов'язані імена?

- Дмитро Донцов
- Християн Раковський
- Михайло Кирпонос
- Тимофій Строкач
- Іван Кожедуб

3. Назвіть авторів наведених історичних праць. Дайте характеристику одного з джерел за схемою: час написання твору, знання історичної епохи, короткий опис роботи, значення твору для сучасників і нащадків.

- «Повчання дітям».
- «Пакти і Конституції законів і вольностей Війська Запорозького».
- «Тренос».
- «Про дух законів».
- «Історія запорозьких козаків».

- «Русалка Дністрова».
- «Книга буття українського народу».
- «Самостійна Україна».
- «Відродження нації».
- «Історія України-Руси».

VI. Заповніть пропуски або виправте помилки у тексті.

1. Вставте пропущене:

- Військова операція Німеччини проти Польщі мала назву
- 28 листопада – 1 грудня 1943 року відбулась ... конференція глав урядів ..., ...,
- Німецькими військами в Північній Африці командував
- Один із найстрашніших таборів смерті Освенцім знаходився на території
- Київську область було утворено в ... році.

2. Вставте пропущені слова

_____ уряд почав розробляти план переселення _____ з їхніх етнічних земель (Лемківщини, Посяння, Підляшшя, Холмщини) до північних та північно-західних районів, що відійшли в повоєнний період від _____ до _____. Наприкінці війни ці території покинули сотні тисяч біженців, які евакуювалися на захід із частинами вермахту, що відступали. Ця операція ретельно готувалася й дістала назву «_____».

3. Історична плутанина: знайдіть 10 помилок у тексті і запишіть правильну відповідь, підкреслюючи змінені дати, слова і словосполучення.

Напередодні Другої світової війни ОУН складалася з двох фракцій – поміркованої, яка покладала певні надії на зближення з Червоною Армією, очолювана Є. Коновальцем, та радикальної, налаштованої будь-якою ціною створити власну армію і державу, очолювана С. Бандерою. Саме остання з благословення єпископа Йосипа Сліпого на Соборній площі у Хусті 22 червня 1941 року проголосили відновлення УНР. На посаду прем'єр-міністра був обраний С. Бандера. У відповідь німецьке командування запросило членів уряду на перемовини.

Зразки учнівських відповідей на завдання теоретичного туру.

Аналітичні запитання (завдання).

1. Розкрийте зміст вислову «Галичина – український П'ємонт».

Одним із перших, хто назвав Галичину Українським П'ємонтом був український історик Михайло Грушевський. У 1906 році він написав статтю, яка так і називалася – «Український П'ємонт». Він писав, що незважаючи на власні важкі умови національного і економічного існування, Галичина стає центром національного культурного та політико-громадського відродження українського народу. Подібний процес відбувався і в Італії, де центром об'єднання був П'ємонт і довкола якого в XIX сторіччі відбулося об'єднання італійських земель в єдину державу. Звідси і вислів «Галичина – український П'ємонт». Який зміст вкладаємо у цей вислів?

Це особлива, провідна роль західноукраїнських земель, а власне Східної Галичини в українському національному відродженні, в національно-визвольних змаганнях кінця XIX – початку XX ст. Це підтверджує:

• діяльність «Руської Трійці», що прагнула відродити українську народність у Галичині;

- створення в 1848 р. «Головної Руської Ради» у Львові, як першої політичної самоорганізації галицьких українців;

- діяльність «народовців». Вони виступали за єдність українських земель, розвиток української літератури на живій народній основі, створення єдиної літературної мови;

- важливою подією суспільно-політичного життя Галичини, могутнім кроком на шляху зростання українства стало створення 1868 року з ініціативи народовців культурно-освітнього товариства «Просвіта»;

- 1873 року на хвилі національного відродження у Львові виникає Товариство ім. Тараса Шевченка. Задумане як осередок розвитку української мови та літератури, воно поступово перебирало на себе роль лідера у формуванні української науки, перетворювалося у першу новітню українську академію наук. Переломним для товариства був 1892 р., коли відбулася трансформація в Наукове товариство ім. Шевченка (НТШ);

- з виникненням в цей час у Галичині українських політичних партій, національна ідея виходить за рамки суто інтелігентського середовища і проникає вглиб суспільства. Це створює умови для формування масового національного руху;

- етапним у розвитку українського руху став 1900 рік, коли прагнення до самостійності України, як національного ідеалу, стало загальноукраїнським: його заманіфестувала молодь Наддніпрянщини, Галичини та Буковини. Харківський адвокат Микола Міхновський, основоположник і перший ідеолог українського націоналізму, виголосив у Полтаві та Харкові свою знамениту промову «Самостійна Україна»;

- у середовищі західноукраїнської публіцистики (Ю. Бачинський, І. Франко, публіцисти «Молодої України», згодом – Д. Донцов) відновилися ідея української державності.

Отже, на рубежі XIX – XX ст. національна ідея, що народилася у Галичині, стає загальноукраїнською. Перелічені події є тому підтвердженням. Чому ж тоді Галичину не назвати українським П'ємонтом?

(Це не вичерпні аргументи, можуть бути й інші).

2. Розкрийте механізм створення, переваги і недоліки Ліги Націй.

Ліга Націй – це міжнародна організація, створена у ході роботи Паризької мирної конференції (19 січня 1919 – 21 січня 1920 рр.), метою діяльності якої були гарантія повоєнного миру, безпеки та стабільності, а також поглиблення співпраці між народами світу. Ліга Націй була створена з ініціативи президента США В. Вільсона (передбачена його «14 пунктами» від 8 січня 1918 року). Ця організація складалася з Генеральної Асамблеї, що являла собою збори всіх країн-членів; Ради, яка складалася з 4 постійних членів (Велика Британія, Франція, Італія та Японія) та 4 тимчасових (вони щорічно змінювалися); Секретаріату, який очолював Генеральний секретар. Кількість членів цієї організації збільшувалася з 44 до 52 країн. Проте до складу Ліги так і не ввійшли США, що робило її не впливовою у світі. Свої принципи діяльності організація бачила у підтримці миру та запобіганні міжнародним конфліктам; відмові від будь-яких війн; застосуванні різного виду санкцій проти світових агресорів. Щодо діяльності Ліги, то щодо її корисності сперечаються й досі. Деякі історики вважають, що саме завдяки втручання Ліги Націй Друга світова війна розпочалася значно пізніше і стала менш кровопролитною, ніж могла б бути. Про це свідчать наступні факти:

1. Ліга Націй запобігла збройному конфлікту між Албанією та Югославією у 1921 році (відносно албанської території).

2. Верхня Сілезія була поділена між Польщею та Німеччиною, а отже, вдалося запобігти міжетнічному конфлікту.

3. Було придушено агресію Німеччини у 1935 році з проведенням референдуму в Саарі і приєднанням цієї області назад до території Третього Рейху.

Проте більшість дослідників схилиються до думки, що Ліга Націй не була ефективною у міжвоєнний період, про що свідчать наступні факти:

1. Не було визнано право кожної нації на самовизначення, зокрема у випадку з УНР, територія якої ввійшла до складу СРСР, та ЗУНР, переданої під владу Польщі у 1923 році.

2. Не було врегульовано конфлікт між Францією та Бельгією з одного боку та Німеччиною з іншого у 1923 році під час окупації першими Рурської області. Конфлікт було врегульовано американським політичним діячем Дауесом у 1924 році.

3. Японо-китайська війна та захоплення Манчжурії 1931-1933 рр. Ліга Націй не провела активних економічних та військових санкцій проти Японії і та, вийшовши з організації у 1933 році, окупувала територію китайської Манчжурії. На цій території було утворено прояпонський уряд Манчжоу-Го.

4. Вторгнення Італії в Ефіопію у 1935-1936 році. Застосування Лігою санкцій проти Італії не дало бажаного ефекту, що знову показало її неспроможність регулювати напруженість міжвоєнного світу.

5. Громадянська війна в Іспанії 1936-1939 рр. Ліга Націй не змогла обмежити втручання Німеччини, Італії та СРСР у революцію в Іспанії, а також сама не стала на захист Іспанської республіки, що спричинило прихід до влади Ф.Франко.

6. Радянсько-фінська війна (30 листопада 1939-12 березня 1940 рр). Ліга Націй, виключивши СРСР зі складу організації, не змогла припинити радянсько-фінський конфлікт. Це була остання спроба Ліги Націй змінити воєнно-політичну ситуацію в світі.

Формально організація була ліквідована у 1946 році. Отже, Ліга Націй не стала гарантом повоєнного миру, безпеки та стабільності в умовах наростання напруженості у світі та агресії незадоволених Версальсько-Вашингтонською системою держав.

3. У 1939 році Мехліс говорив: «Товариш Сталін поставив завдання: у випадку війни примножити кількість радянських республік». Як це завдання реалізовувалось у 1939 –1941 рр.?

Ще до початку Другої світової війни серед найвпливовіших країн світу розпочалася гонка озброєнь, що полягала у нарощуванні своєї військової могутності, а саме: збільшенні кількості діючої армії, випуску великої кількості військової техніки(новинок технічного прогресу), збільшенні видатків на важку та військову промисловість. Й. В. Сталін, генеральний секретар ЦК ВКП(б), за основу військової могутності бачив розвиток важкої промисловості, паливного комплексу, випуску зброї та військової техніки. Така мета діяльності уряду вимагала великої кількості природних, людських та матеріальних ресурсів, які, як вважала партія, можна здобути шляхом приєднання до СРСР нових територій – сировинних придатків. Саме це і стало однією з причин вступу СРСР у Другу світову війну на бік Німеччини та її союзників. В ході 1939 – 1941 років до СРСР було приєднано ряд територій під приводом «визволення з-під влади капіталістичних елементів», хоча фактично лише з метою власного збагачення. Таку ціль СРСР якнайкраще показує таємний додаток-протокол до пакту Молотова-Ріббентропа про поділ сфер впливу в європейському регіоні між СРСР та Німеччиною. В 1939 році до СРСР, а саме до УРСР та БРСР, було приєднано територію сучасних західної України та Білорусі, фактично їх анексія. В 1940 році до СРСР було приєднано території Литви, Латвії, Естонії, які ввійшли до складу держави на правах союзних республік, а також територію Бессарабії та Північної Буковини. На їх основі було створено Молдовську РСР, а Північна Буковина та Хотинський, Ізмаїльський та Акерманський повіти Бессарабії ввійшли до складу УРСР. Приєднання цих територій також можна повною мірою назвати анексією. Внаслідок «зимової війни» з Фінляндією (30 листопада 1939- 12 березня 1940 років) у складі СРСР утворено Карело-Фінську СРСР, до складу якої ввійшли Карельський перешийок, територія біля озера Ладоги (пізніше стала частиною РРФСР).

Отже, як ми бачимо, союзницькі дії Німеччини та СРСР сприяли збільшенню території держави рад, зміцненню її становища серед країн-сусідів. Проте саме це стало

однією з причин поразок СРСР на початку радянсько-німецької війни, адже нові землі було не укріплено міцними кордонами, а старі кордони було демонтовано.

4. Які територіально-адміністративні зміни відбулися в Україні у другій половині 40-х – першій половині 50-х років ХХ століття? З'ясуйте політичну і соціально-економічну зумовленість цих змін.

Питання про західний кордон СРСР, а відповідно й України, гостро постало під час завершальних операцій Другої світової війни в Європі. Воно активно обговорювалося під час Тегеранської (1943), Ялтинської (1945) та Потсдамської (1945) конференцій глав держав антигітлерівської коаліції.

Остаточні повоєнні кордони УРСР сформувались у процесі україно-польського, україно-чехословацького, україно-румунського територіальних узгоджень та юридичного закріплення у складі республіки західноукраїнських земель, які увійшли до складу УРСР протягом 1939-1945 рр.

Першим кроком на шляху україно-польських територіальних домовленостей стала Люблінська угода між урядом УРСР і Польським комітетом національного визволення від 9 вересня 1944 р. Відповідно до цього документа частина українських земель (частина Підляшшя, Холмщини, Надсяння, Лемківщина), де проживало майже 800 тис. українців, передавалися Польщі. Територіальне розмежування між СРСР і Польщею було закріплене Договором про радянсько-польський державний кордон від 16 серпня 1945 р. Цей документ встановлював кордон по «лінії Керзона» і відхиленнями на схід (тобто на користь Польщі) на 5-8 км, а на окремих ділянках – на 17 км (район Немирів –Ялівка) і навіть 30 км (район р. Солокиї ім. Крилува).

Процес україно-польських територіальних домовленостей завершився в 1951 р., коли на прохання Польщі відбувся обмін прикордонними ділянками, в результаті якого до Львівської області відійшли землі в районі м. Кристинополя (згодом перейменованого на Червоноград), а до Польщі відійшли території довкола м. Нижні Устрики Дрогобицької області.

З наближенням радянських військ до кордонів Чехословаччини постало питання про подальшу долю Закарпатської України.

У радянсько-чехословацьких переговорах з емігрантським урядом Е. Бенеша і в договорі про дружбу, взаємодопомогу і післявоєнне співробітництво між ЧСР та СРСР (12 грудня 1943 р.) питання про Закарпатську Україну вирішувалось на користь Чехословаччини. У травні 1944 р. в Лондоні було підписано угоду між СРСР і ЧСР про взаємовідносини між чехословацькою владою і союзними (радянськими) військами на визволеній території. Угода передбачала, що головнокомандувач радянськими військами матиме владу лише в межах зон ведення воєнних дій. На решті території влада здійснюватиметься чехословацькою адміністрацією.

Але зі вступом радянських військ на територію Закарпатської України ситуація змінилась. Радянське керівництво стало розглядати цей регіон як важливий стратегічний плацдарм для посилення свого впливу в Центральній і Південно-Східній Європі. Для досягнення своїх стратегічних цілей радянське керівництво використало антифашистський і національно-визвольний рухи населення краю.

Зі звільненням Закарпатської України від фашистської окупації вийшли із підпілля Народні комітети, які стали виконувати роль органів місцевої самоврядування, а також комуністи, які 19 листопада 1944 р. утворили самостійну Комуністичну партію Закарпатської України.

У таких умовах 26 листопада 1944 р. в м. Мукачеве було скликано з'їзд Народних комітетів. На цьому з'їзді було схвалено Маніфест про возз'єднання Закарпатської України з Радянською Україною, обрано Народну Раду як верховний законодавчий орган влади Закарпатської України і сформовано уряд

У червні 1945 р. договір між ЧСР і СРСР юридично закріпив рішення з'їзду в Мукачеві. 22 січня 1946 р. було видано указ Президії Верховної Ради СРСР про утворення в складі УРСР Закарпатської області. Цей акт одночасно ліквідував Закарпатську Україну як державне утворення.

Виступаючи 30 червня 1945 р. на VII сесії Верховної Ради УРСР М. Хрущов заявив, що український народ вперше возз'єднався в єдиній українській державі.

Останню крапку у визначенні повоєнних кордонів України було поставлено 10 лютого 1947 р. під час підписання радянсько-румунського договору, за яким до УРСР відходили Північна Буковина, Хотинщина, Ізмаїльщина, тобто юридично закріплювалися кордони, встановлені в червні 1940 р.

Завершилось формування території України у 1954 р., коли була проведена помпезна кампанія святкування 300-річчя Переяславської угоди. Країною прокотилась широка хвиля пропагандистських заходів. Центральною подією ювілейних торжеств стала передача Криму Українській РСР. 19 лютого 1954 р. Президія Верховної Ради СРСР, мотивуючи своє рішення спільністю економіки, територіальною близькістю та тісними господарськими та культурними зв'язками між Кримом та Україною, прийняла указ «Про передачу Кримської області із складу РРФСР до складу УРСР». Приєднання Криму додало Україні низку економічних і політичних труднощів. У результаті війни і депортації татар у регіоні запанував економічний хаос. До того ж росіяни, що проживали в Криму (860 тис. чол.), чинили опір будь-яким спробам українізувати життя області.

Отже, врегулювання територіальних питань мало для України такі наслідки:

- були остаточно встановлені та юридично закріплені кордони республіки;
- збільшилася територія УРСР;
- відбулись демографічні зміни у складі населення;
- українські землі було об'єднано в кордонах однієї держави

5. Наведіть конкретні факти прояву геноциду в історії. Чи знайшло людство на сучасному етапі протидію політиці геноциду? Відповідь обґрунтуйте.

Геноцид – це цілеспрямовані дії з метою знищення окремих груп населення чи цілих народів за національними, етнічними, релігійними чи расовими мотивами. Вчені вважають геноцид ранньою формою дискримінації. З 1948 року геноцид вважається міжнародним злочином. Історія знає чимало прикладів геноциду. Геноцид індіанців розпочався з відкриттям у 1492 році Х. Колумбом американського регіону – регіону етнічного розселення індіанських племен. У Латинській Америці геноцид полягав у масовому винищенні індіанських родин, їх дітей. Чимало індіанців потрапило в рабство до європейських колоністів. Було знищено держави інків, майя та ацтеків. У Північній Америці багато індіанців було винищено у ході колонізації регіону англійцями, а також у ході війни за незалежність США (1775-17). До 20 століття існувала система резервації та сегрегації – окремого місця проживання індіанського етнічного населення. Наразі депопуляція індіанців не визнається урядом США як геноцид. Геноцид черкеського народу – це цілеспрямоване знищення та переселення з етнічної Батьківщини понад 90 % черкесів(адигів), здійснене політичним та військовим керівництвом Російської імперії в ході Кавказьких воєн 1763-1864 рр. Ця територія була заселена російськими селянами, козаками, греками та вірменами. На разі на історичній Батьківщині залишилося менше 10% адигів. Інші загинули у ході війни, від епідемій хвороб, потонули під час переправи по Чорному морі, або ж були витіснені до Туреччини. Російська влада наразі не визнає геноциду адигів і намагається приховати офіційні документи. Геноцид черкесів визнано парламентом Грузії. Геноцид вірмен у Туреччині – це геноцид 1915 року проти вірменського населення Османської імперії. Здійснювався шляхом фізичного знищення та депортації, яка неодмінно призводила до неминучої смерті. Геноцид вірменів був визнаний більшістю країн Європи та Америки. Протягом 1914-1923 рр. відбувся геноцид понтійських греків молодотурками

(представниками політичної партії, які мали на меті повалення султанату). Число жертв геноциду, за оцінками істориків, становить від 350 тис. до 1,7 млн. чоловік і полягав у фізичному знищенні грецького населення у ході та після Першої світової війни. Населення, що залишилося живим, було переселено до Греції у 1924 році за грецько-турецьким договором про обмін населення. Протягом 1933-1945 рр. нацистським урядом Німеччини(ІІІ Рейху) проводилося масове знищення представників неарійської раси – євреїв, рома, слов'ян та інших європейських народів. Наймасовішому знищенню підлягали євреї та цигани. За різними оцінками під час геноциду ромів загинуло близько 1,5 млн. осіб. Окремим прикладом геноциду є Голокост – масове винищення євреїв у нацистській Німеччині, країнах-союзниках та окупованих ними територіях. Він полягав у фізичному винищенні єврейського населення. За різними оцінками було вбито до 6 млн. євреїв. За дії, спрямовані на захист єврейського населення у роки Другої світової війни, ізраїльський уряд надає рятівникам звання «Праведник світу». Геноцид у Руанді – дії тимчасового уряду Руанди щодо представників народності тутсі та проти частини народності хуту, які дотримувалися поміркованих політичних поглядів у 1994 році. Було знищено близько 800 тис. чоловік за 100 днів перебування при владі тимчасового уряду Руанди. Геноцид у Сребрениці – воєнний злочин, скоєний у ході Боснійської війни 1995 року, що полягав у масовому вбивстві боснійськими сербами близько 8 тис. боснійських мусульман чоловічої статі віком від 12 до 77 років, у районі міста Сребрениця. Геноцид у Дарфурі – це найновіший акт геноциду, що почався у 2003 році і триває до наших днів. Жертвою цього злочину є осіле африканське населення Дарфура (західна провінція Судану). Має етно-політичний характер. Організований владою Судану та арабськими кочовиками. Число жертв – 180 тис. чоловік. Окремим випадком є акт геноциду проти українського народу. У 1932-1933 рр. було проведено масовий, навмисно організований радянською владою голод, який став причиною масових втрат серед селянського населення на території УСРР, окрім 7 західних областей та Південної Бессарабії (які тоді не входили до складу УСРР), Криму (який тоді перебував у складі РСФРР), а також Кубані, частині Білоруської СРР, Казахстанської СРР, Північному Сибіру. Втрати серед українського населення, за оцінками дослідників, становлять близько 10 млн. чоловік. 24 країни світу офіційно визнали Голодомор актом геноциду українського народу. Офіційна влада України у 2006 році визнала Голодомор актом геноциду, а у 2010 році винними було визнано Й. Сталіна, Л. Кагановича, П. Постишева, В. Молотова, С. Косіора, М. Хатаєвича, У.Чубара.

На мою думку, механізм протидії геноциду так і не знайдено. Допоки існують тоталітарні, авторитарні (диктаторські) системи, доти буде існувати його загроза. Єдина можливість зупинити таку злочинну державну політику – дотримання основних демократичних прав та свобод, припинення воєн, засудження будь-яких конфліктів, втручання міжнародної спільноти. Тільки спільними зусиллями демократичного світу можна ліквідувати прояви геноциду.

План з теми. Тези виступу.

Складіть розгорнутий план з теми «Дисидентський рух в Україні».

I. Зародження дисидентського руху.

1. Причини виникнення дисидентства на Україні:

- а) лібералізація життя суспільства;
- б) політична монополія КПРС;
- в) антикомуністичні виступи в Польщі та Угорщині 1956 р.;
- г) русифікація соціальної та культурної сфери;
- д) створення міжнародних правових організацій;
- е) припинення збройної боротьби ОУН, УПА на території України.

2. Форми дисидентської боротьби:

- а) протести;
- б) поширення листівок;
- в) звернення до керівників країни;
- г) листи до ООН та інших міжнародних організацій;
- д) «самвидав»;
- е) створення нелегальних організацій, акції солідарності з опозиціонерами інших соціалістичних країн.

3. Течії дисидентства:

- а) національно-визвольна;
- б) правозахисна;
- в) релігійна;
- г) ліберальна.

II. Розвиток дисидентського руху у 50 – першій половині 60-х рр.

1. Дисидентські організації:

- 1) Реалістичний робітничий гурток(1956 р.);
- 2) «Об'єднання» (1956-1959рр.);
- 3) Українська робітничо-селянська спілка (1958-1961 рр.);
- 4) Український національний комітет (1958-1961 рр.);
- 5) Український національний фронт (1964-1967 рр.).

2. Зародження та розвиток «шістдесятництва».

III. Дисидентський рух другої половини 60-80-х рр.:

1. Методи боротьби:

- 1) масові заходи;
- 2) листи-протести: а) 4 вересня 1965 р. – в кінотеатрі «Україна» під листом підписалося 140 чоловік; б) листопад 1965 р. – лист, підписаний П. Майбородою, Л. Костенко, І. Драчем, О. Антоновим; в) 1968 р. – під листом підписалося 139 чоловік.
- 3) відкриті листи-звернення до міжнародних організацій та урядів демократичних країн;
- 4) «Самвидав»: а) 1965 р. – «Інтернаціоналізм чи русифікація» І. Дзюби; б) 1966 р. – «Правосуддя чи рецидиви терору», 1967 р. – «Лихо з розуму» В. Чорновола; в) 1967 р. – «Українська інтелігенція перед судом КДБ» І. Світличного; г) 1970 р. – «Мойсей», «Серед снігів», «Репортаж із заповідника імені Берії» В. Мороза; д) 1970-1972, 1974 рр. – журнал «Український вісник» під редакцією В. Чорновола.
- 5) солідарність з народами, які зазнавали утисків з боку тоталітаризму;
- 6) створення правозахисних організацій, індивідуальні протести: а) 9 листопада 1976 р. – Українська Гельсінська група на чолі з М. Руденком.

IV. Боротьба влади з дисидентами:

1. Арешти:

- 1) серпень-вересень 1965 р. – перша хвиля(25 чоловік);
- 2) 1970-1972 – друга хвиля(100 чоловік);
- 3) початок 1980-х – третя хвиля(60 чоловік).
- 2. Ізоляція в психлікарнях;
- 3. Показові судові справи: 1961 р. – «справа юристів» над членами УРСС
- 4. Позасудові переслідування: 1) звільнення з роботи; 2) виключення з профспілок та партії; 3) позбавлення громадянства; 4) організація громадського осуду.

V. Роль дисидентського руху в національно-визвольній боротьбі, участь дисидентів у формуванні багатопартійної системи та їх діяльність у незалежній Україні.

Складіть тези виступу на конференції з теми «Дисидентський рух в Україні».

Дисидентство — опозиційний рух проти панівного державного ладу чи загальноприйнятих норм країни, протистояння офіційній ідеології та політиці.

Лібералізація життя суспільства, політична монополія КПРС, антикомуністичні виступи в Польщі та Угорщині 1956 р., русифікація соціальної та культурної сфери, створення міжнародних правових організацій, припинення збройної боротьби ОУН, УПА на території України стали причинами зародження такого руху на території СРСР, в тому числі УРСР.

Діяльність дисидентів була спрямована на оновлення радянського суспільства, була мирною і передбачала такі форми боротьби як : протести, поширення листівок, звернення до керівництва країни, листи до ООН та інших міжнародних організацій, «самвидав», створення нелегальних організацій, акції солідарності з опозиціонерами інших соціалістичних країн.

Загалом оформилося чотири течії дисидентського руху: національно-визвольна, правозахисна, релігійна, за оновлення радянського суспільства та демократичний соціалізм — представники яких висували власні політичні гасла та ідеї.

Протягом 50–першої половини 60-х рр. відбулося становлення дисидентського руху, що проявлялося у створенні нелегальних організацій: Реалістичний робітничий гурток (1956 р.) на Донбасі, представники якого виступали за демократизацію СРСР, створення альтернативи КПРС, передачу землі селянам; група «Об'єднання» у Львові (1956-1959рр.), очолювана Леонюком та Гасюком, що виступала за незалежність України; Українська робітничо-селянська спілка (1958-1961 рр.), очолювана Л. Лук'яненком, представники якого виступали за незалежність України з умовою збереження соціалістичного ладу; Український національний комітет (1958-1961 рр.), очолюваний Грициним та Ковалем, які виступали за незалежність України, ліквідацію колгоспної системи; Український національний фронт (1964-1967 рр.), очолюваний Хвацьком, які виступали за незалежність України.

Становлення дисидентського руху супроводжувалося розвитком «шістдесятництва», що об'єднало представників творчої молоді, які прагнули реформування тоталітарної системи СРСР. «Шістдесятництво» представлене іменами Л. Костенко, І. Драча, В. Симоненка, М. Вінграновського, Д. Павличка, які потім активно включилися у роботу дисидентів.

Було створено клуби творчої молоді «Супутник» (1959-1964 рр.) та «Пролісок» (1962 р.), представники яких займалися культурною діяльністю.

Протягом другої половини 60–80-х рр. відбувається політизація, активізація та радикалізація дисидентства, збільшення кількості його учасників. Методами боротьби цього періоду стали масові заходи, організовані дисидентами; листи-протести з різноманітними вимогами, зокрема 4 вересня 1965 р. — кінотеатрі «Україна» під час презентації фільму «Тіні забутих предків» під листом підписалося 140 чоловік, серед яких були В. Стус, І.Дзюба, В. Чорновіл; у листопаді 1965 р. — лист було підписано П. Майбородою, Л. Костенко, І. Драчем, О. Антоновим; а у 1968 р. — під листом підписалося 139 чоловік; відкриті листи-звернення до міжнародних організацій та урядів демократичних країн; «Самвидав» (1965 р. — «Інтернаціоналізм чи русифікація» І. Дзюби; 1966 р. — «Правосуддя чи рецидиви терору», 1967 р. — «Лихо з розуму» В. Чорновола; 1967 р. — «Українська інтелігенція перед судом КДБ» І. Світличного; 1970 р. — «Мойсей», «Серед снігів», «Репортаж із заповідника імені Берії» В. Мороза; 1970-1972, 1974 рр. — журнал «Український вісник» під редакцією В. Чорновола; солідарність з народами, які зазнавали утисків з боку тоталітаризму; створення правозахисних організацій, зокрема Української Гельсінської групи на чолі з М. Руденком, створеною 9 листопада 1976 р., куди ввійшли В. Чорновіл, В. Стус, П. Григоренко, І. Кандиба; індивідуальні протести дисидентів.

Радянська влада активно боролася з інакомислячими, проводячи масові арешти дисидентів(1965,1970-1972,1980-ті – хвилі арештів дисидентів), зокрема Л. Лук'яненко, В. Стуса, В. Чорновола, М. Руденка, у 1961 р. було завершено показовий процес над членами УРСР, що ввійшов в історію як «справа юристів»; запроторювала їх до психлікарень, наприклад, генерала П. Григоренка; застосовувала позасудові переслідування, які передбачали звільнення з роботи, позбавлення громадянства чи організацію громадського осуду.

Дисидентський рух став важливою сторінкою національного українського руху і сприяв подальшому розвитку української нації та державотворчого процесу. Л. Лук'яненко, В. Чорновіл, Д. Павличко, Л. Костенко та інші продовжили політичну та громадську діяльність у незалежній Україні, є активними громадськими діячами донині (за виключенням В.М. Чорновола, який, на жаль, загинув при загадкових обставинах). Для мене дисиденти є взірцем самовідданої любові до України та патріотизму.

Складіть розгорнутий план з теми «Розпад колоніальної системи і шляхи розвитку незалежних держав».

I. Причини деколонізації у повоєнний період:

1. Ослаблення метрополій після Другої світової війни;
2. Розвиток національно-визвольного руху у колоніях;
3. Розвиток економіки колоній;
4. Негативне ставлення до колоніалізму громадськості, США та СРСР.

II. Етапи деколонізації:

1. 1945-сер. 50-х – незалежність країн Азії;
2. Середина 50-х – 60-ті рр. – здебільшого країни Північної та Тропічної Африки, Латинської Америки;
3. 70-ті – 90-ті рр. – країни Південної Африки, розпад колоніальної системи.

III. Шляхи розвитку «країн третього світу»:

1. Капіталістичний;
2. Соціалістичний;
3. Країни соціалістичної (капіталістичної) орієнтації.

IV. Політичний розвиток новоутворених держав.

V. Розвиток економіки, утворення нових економічних лідерів регіонів:

1. «Азіатські тигри»(Гонконг, Сінгапур, Південна Корея, Тайвань, Таїланд, Малайзія);
2. «Великі дракони»(Китай, Індонезія, Пакистан);
3. Слабкий економічний розвиток Азії, Африки і Латинської Америки.

VI. Соціальний розвиток «країн третього світу».

Складіть тези виступу на конференції з теми «Розпад колоніальної системи і шляхи розвитку незалежних держав».

Деколонізація – це процес визволення країн і народів світу від колоніального гноблення і утворення нових незалежних держав.

Причинами цього процесу стали економічне та політичне ослаблення метрополій після Другої світової війни; розвиток національно-визвольного руху у колоніях, що проявлявся у постійних виступах населення, повстаннях проти колоніальної влади; розвиток

економічної самостійності колоній; негативне ставлення до колоніалізму світової громадськості та наддержав США та СРСР.

Деколонізація пройшла декілька етапів. Протягом першого етапу, що відбувався у 1945-1950-х рр., незалежність отримали Індія, Пакистан, Шрі-Ланка, Індонезія, В'єтнам, Камбоджа, Лаос, Філіппіни. Середина 50-х–60-ті рр. є другим етапом, у ході якого незалежність отримали більшість країн Північної та Тропічної Африки, зокрема 1960 р. став знаковим, адже незалежність здобуло 17 колоній, тому цей рік прозваний «роком Африки». Розпад колоніальної системи відбувся протягом 70–90-х рр. і завершився здобуттям незалежності Намібії у 1990 р.

Частина новоутворених країн за підтримки США пішло капіталістичним шляхом розвитку, наслідуючи їх економічні, соціальні та політичні принципи облаштування суспільного життя. Інша частина за підтримки СРСР пішла соціалістичним шляхом розвитку, впроваджуючи командно-адміністративну систему, що супроводжувалося становленням антидемократичних режимів. Такі держави як Куба, КНДР, Китай та В'єтнам і зараз користуються соціалістичною економікою, проте з ринковими елементами.

У «країнах третього світу», тих, що обирали шлях орієнтації, неодноразово стикалися інтереси США та СРСР. Протягом 1950-1953 рр. відбувся конфлікт у Кореї, який завершився закріпленням співіснування капіталістичної Республіки Корея та соціалістичної КНДР; після революції на Кубі 1959 р. у жовтні 1962 р. була загроза прямого конфлікту СРСР та США, у 1964-1973 рр. результатом конфлікту у В'єтнамі стало утворення ДРВ, 1979-1989 – конфлікт СРСР та США у Афганістані, що завершився підризом авторитету СРСР. Отож «країни третього світу» стали ареною активних політичних та військових дій між наддержавами.

Політичний розвиток «країн третього світу» є неоднотипним. Для політичної системи доіндустріального типу характерна нестабільна внутрішньополітична ситуація, боротьба значних соціальних сил всередині держави, велика роль недержавних інституцій, наприклад, професійних союзів, зазвичай простежується втручання армії та інших силових структур у політичні процеси, існує деформована партійна система, включно до заборони політичних партій тощо. Для політичної тоталітарної системи характерним є наявність "одержавленої однієї або декількох політичних партій, домінуюча роль держави у інституціональній підсистемі, всеохоплюючий владний контроль над всіма сферами суспільства.

Економіка більшості країн є нерозвиненою, залишається на низькому рівні, про що свідчить низький рівень продуктивності праці, низькі темпи розвитку промисловості та аграрного сектора. Виокремилися такі групи країн як «Азіатські тигри» (Гонконг, Сінгапур, Південна Корея, Тайвань, Таїланд, Малайзія) та «Великі дракони» (Китай, Індонезія, Пакистан), які характеризуються відносно високим рівнем розвитку економіки і зараз виходять на нові позиції. Китай зараз є однією з найрозвинутіших країн світу.

В соціальному житті спостерігається демографічна проблема, яка виражається у перенаселенні регіонів, залишається досить низьким рівень життя населення, існують певні міжетнічні та міжнаціональні проблеми, зокрема в країнах Африки (апартеїд), Індії, Пакистані та інших.

Зразки учнівських відповідей на творчі завдання.

Історичний портрет.

1. Складіть політичні портрети лідерів консервативної партії Великої Британії Вінстона Черчилля та Маргарет Тетчер. Дайте порівняльну характеристику та власну оцінку щодо їхньої діяльності.

Вінстон Черчилль – військовий, суспільний та політичний діяч Великої Британії першої половини та середини ХХ століття. Починаючи свій шлях з рангу парламентарія, він зумів домогтися всесвітнього визнання та двічі побував у прем'єрському кріслі. Черчилль розпочав свою урядову кар'єру з посади військово-морського міністра. Незважаючи на поразку англійських військ у Галіполі за планом, розробленим ним самим, Черчилль зумів вивести Британію з Першої світової війни переможцем. Визначальну роль він віддавав утворенню могутньої танкової армії та сильної авіації. «Черчилль був конструктором танка, одним з перших, хто зрозумів значення авіації, глибоко цікавився ракетами у 30-х роках». Він був одним з небагатьох, хто «виграв дві світові війни». Черчилль став прем'єром у 1939 році з початком Другої світової війни. Він проявив себе, як мудрий, виважений, але непохитний політик. З одного боку, ця людина заявляла про свою щирю дружбу зі Сталіним, про готовність допомогти радянському народові у боротьбі з нацистами, а з іншого, не поспішав вводити свої війська у Європу, окуповану фашистами, відтягуючи відкриття Другого фронту в Європі. Діяльність Черчилля була спрямована на утвердження Великої Британії як європейського лідера. Основним завданням його управління було утвердження впливу держави на міжнародні відносини в Європі та усьому світі. Оскільки Черчилль був консерватором, то основна його діяльність виявилась не у соціальній сфері, видатки на яку навпаки скорочувалися, а на нарощування економічної та військової могутності Британії. В період другого прем'єрства було відновлено довоєнний рівень виробництва. Черчилль став основоположником та ідеологом «холодної війни» імперіалізму з комунізмом, «родоначальником євроінтеграції». Черчилль залишився в пам'яті британців мудрим воєначальником, послідовним політиком та людиною, яка зуміла вивести країну з занепаду.

Маргарет Тетчер – політичний діяч Великої Британії. Член консервативної партії, вона не відійшла від загальноприйнятої політики економічного зростання. Скоротивши державні видатки на державний апарат та соціальну сферу, вона впровадила в англійське суспільство принцип «допоможи собі сам». Тетчер, будучи першою жінкою-політиком зуміла створити «країну, що вкотре вселила підданам британської корони впевненість у собі, у прийдешньому дні, що забезпечується двостороннім співробітництвом. Вона не терпіла ліні, вона вимагала від народу, який її обрав, наполегливості та працьовитості. Вона стала основоположником «британського економічного дива», вилікувавши «хвору людину Європи» стару добру Англію від економічного краху та занепаду, який супроводжувався недалекоглядністю уряду. Її погляди на платну освіту та медицину, приватне підприємництво і зараз є пріоритетними у ряді провідних держав світу. В основу «тетчеризму» лягла ідея трансформації робітника у дрібного та середнього власника. Тетчер проявила свій твердий та непохитний характер від час Фолклендського конфлікту 1982. На мою думку, зараз не можна звинувачувати цього політика у обмеженні прав профспілок та народу, адже її реформаційна діяльність була спрямована на конкретні наслідки, які й зараз слугують однією зі складових розвитку Великої Британії. «Залізна леді» й зараз не має однозначної оцінки серед британців, проте в одному вони згодні – вона зуміла підняти Англію з колін і дозволила їй знову увійти в ряд найвпливовіших держав світу. На мою думку, політика цих двох осіб, як консерваторів, багато в чому схожа. Вона була спрямована на відбудову британської економіки після розрухи, спричиненою рядом негативних подій. Жертвуючи соціальною сферою, вони домоглися зберегти свою націю, забезпечити її подальше процвітання та розвиток. Обоє політиків заявили про себе світові, вони відкрили Британію для світу, і світ відкрився для Британії. У зовнішній політиці Тетчер і Черчилль домоглися визнання Британії як могутньої держави, яка не дозволить будь-яких посягань на її цілісність. Вони обоє сприяли європейській інтеграції Великої Британії. Відмінності

присутні насамперед у економічній сфері, а саме у питанні власності. Черчилль, був прихильником протекціонізму та консерватизму, тоді як Тетчер підтримувала ідеї неоконсерватизму, які сприяли розвитку приватної власності, а також появі середнього та великого бізнесу. Також потрібно врахувати, що Черчиллю довелося відбудовувати економіку, зруйновану війною, тоді як Тетчер була змушена виправляти своїх попередників, що були спричинені їх марнотратністю та недалекоглядністю.

Я вважаю, що економічна політика цих діячів могла б стати прикладом для сучасної української влади. Владна верхівка повинна зрозуміти, що якісні зміни в суспільному житті неможливі без поступок та обмежень в економіці. Україна йде шляхом євроінтеграції, яка дозволить їй ввійти до кола провідних європейських та світових держав. Черчилль та Тетчер заслуговують суспільної поваги, адже саме вони стали світовими реформаторами, змінили світ і встановили його сучасну модель.

Робота з історичними джерелами

1. «За день до агресії проти СРСР, 21 червня 1941 року, А. Гітлер писав у листі до Б. Мусоліні: «Стосовно боротьби на Сході, дуче, то вона, напевне, буде важкою. Але я ні на секунду не сумніваюсь у значному успіху. Передусім я сподіваюсь, що нам в результаті пощастить забезпечити на тривалий час в Україні загальну продовольчу базу. Вона стане для нас постачальником тих ресурсів, які, можливо, знадобляться нам у майбутньому». (Преступные цели гитлеровской Германии в войне против Советского Союза. Документы и материалы. – М., 1987. – С.86) Чому Гітлер не сумнівався в успіхові? Спробуйте довести це, використовуючи правила переконливої аргументації (по-перше, по-друге...)

Країни Троїстого пакту, зокрема і нацистська Німеччина, напали на СРСР 22 червня 1941 року у ході операції, передбаченої планом наступу на СРСР «Барбаросса». Згідно з ним А.Гітлер планував за 3 тижні захопити європейську територію СРСР і встановити східний кордон Третього Рейху по лінії Волга – Архангельськ. Але чому ж Гітлер був таким впевненим у наступі своїх військ у країні, військовий потенціал якої вважався одним з найбільших у тогочасному світі? **По-перше**, Гітлер робив основну ставку на проведенні бліц-кригу та на факторі несподіванки. Німецька розвідка доповідала Гітлерові, що Сталін не чекає війни з боку Німеччини. **По-друге**, налагоджена робота вже згаданої німецької агентури та розвідки дозволяла командуванню країн Троїстого пакту точно знати місце дислокації радянських військ на території БРСР та УРСР. **По-третє**, військове командування Рейху добре знало про неукріпленість західних кордонів СРСР та неготовність військ РСЧА до оборонної війни, адже радянське керівництво визначало характер війни для себе як загарбницький, а тому готувалося не до оборонних дій, а до наступальних. **По-четверте**, Гітлер робив високу ставку на національно-визвольний рух країн, що входили до складу СРСР. Це пов'язано з тим, що більшість з них були приєднані до СРСР насильницьким шляхом, а покора в них підтримувалася репресіями серед мирного населення. Отже, німецьке військове командування спиралося на колабораціонізм. **По-п'яте**, значну роль відіграла підтримка на початку війни ОУНівцями, які бачили в Німеччині сильного союзника у боротьбі за незалежність української держави. **По-шосте**, в планах нацистського командування було якнайшвидше захопити багату на людські, матеріальні та сировинні ресурси територію сучасної України, зокрема Донбас, які стали б промисловою та продовольчою базою та подальшого наступу німецьких військ вглиб країни. **По-сьоме**, Німеччина, яка нарощувала свою військову могутність за рахунок країн-союзників та захоплених територій, вважала, що швидкий наступ та бомбардування зможуть зупинити машину радянської промисловості, яка працювала б на забезпечення військ держав Троїстого пакту.

Отже, як бачимо, впевненість А. Гітлера та його союзників у швидкій перемозі не була безпідставною, а спиралася на реальні факти та переваги Німеччини.

Критерії оцінювання учнівських робіт з історичними джерелами.

1. Прочитайте текст і дайте відповіді на запитання.

«... Як не буде в українських полках потреби, всі вони розпускаються по своїх домівках, але вже назавжди залишаться приналежними війську і за першою потребою повинні з'явитися на службу і утворити знову свої полки, для чого вони повинні мати в постійній готовності зброю, одяг і коней, утримуючи це все своїм коштом, але звільняючись від усяких інших повинностей держави». (Із розпорядження Олександра І).

Наведіть приклади використання російським царизмом українського козацького війська у першій третині XIX століття.

1. Участь козацьких формувань у російсько-турецькій війні 1806-1812рр – **3 бали.**

2. Участь козацьких формувань у російсько-французькій війні 1812рр – **3 б.**

3. Участь козацьких формувань у російсько-турецькій війні 1828-1829рр – **3 б.**

4. Висновок -**1б.**

10 балів

2. Прочитайте текст і дайте відповіді на запитання.

«Операція групи армій «Південь» дедалі більше втрачає свою форму. Ділянка фронту проти Коростеня, як і раніше, потребує значних сил для його утримання. Прибуття свіжих великих сил противника з півночі в район Києва змушує нас підтягти туди піхотні дивізії, щоб полегшити становище танкових з'єднань 3-го моторизованого корпусу і згодом змінити їх».

1) У якому напрямку вела наступ група армій «Південь»? – **2бали**

2) Що вам відомо про трагедію перших днів війни? - **5 б.**

3) Які були причини невдач Червоної армії на початковому етапі війни? – **5 б.**

4) Поміркуйте, як можна було запобігти військовій катастрофі, яка спіткала радянські війська на початку війни? - **5 б.**

5) Поясніть, що таке «бліцкриг» - **3 б.**

20 балів

3. Прочитайте історичне джерело та дайте відповіді на поставлені питання.

Історик Ю. Шаповал про передачу Кримської області до складу УРСР:

“Влаштована довкола цього галаслива кампанія затемнювала, по-перше, той факт, що Крим навряд чи можна вважати ”подарунком” Росії, оскільки він історично є батьківщиною кримських татар, з якими так брутально обійшовся сталінський режим. По-друге, утримання Криму для України, породжувало велику кількість матеріальних, а також і політико-ідеологічних проблем...”.

1) За яких умов відбулася передача Криму Україні? -**5 балів**

2) Які політико-ідеологічні та матеріальні проблеми виникли для УРСР у зв'язку з передачею Криму? -**5 б.**

3) Дехто із сучасників називає ті події “депортацією росіян”? Чи погоджуєтесь ви з такою думкою? Чому? – **5 б.**

4) Ваше бачення вирішення «кримської проблеми» сьогодні – **5 б.**

20 балів

Зразки відповідей на завдання практичного туру.

Заповнити таблицю

1. Визначте причини і наслідки зазначених подій.

8 клас

Причина	Подія	Наслідки
1. Посилення польського-шляхетського панування на Правобережжі. 2. Ліквідація полкового устрою. 3. Міжконфесійна боротьба на Правобережжі. 4. Політичний хаос у Речі Посполитій та діяльність конфедератів.	Гайдамацький рух	1. Боротьба гайдамацьких загонів Верлана, Гриви, Медмеда, Голого проти шляхти і магнатів. 2. Коліївщина 1768р – повстання під проводом М. Залізняка та І. Гонти. 3. Розгром і покарання повстанців польськими та російськими військами. 4. Ослаблення Польщі, що призвело до її трьох поділів.

9 клас

Причини	Подія	Наслідки
Поширення ідей Просвітництва у Європі «Просвітницький абсолютизм» – особисті якості монархів	Реформи Марії-Терезії та Йосифа II	Аграрна реформа – звільнення селян від кріпосної залежності, визначення норми панщини. Освітня реформа – ліквідація єзуїтських шкіл; організація початкової і середньої освіти; запровадження навчання рідною мовою у початковій школі; відкриття при Львівському університеті семінарії для навчання українського греко-католицького духовенства. Церковна реформа – зрівняння в правах усіх церков та підпорядкування їх державі.

10 клас

Причини	Подія	Наслідки
Аграрне перенаселення в європейській частині Російської імперії; велика соціально-економічна напруга на селі; общинне землеволодіння; поширення товарно-грошових відносин на селі	Столипінська аграрна реформа	Ліквідація общинної власності на землю; утвердження приватної власності на землю; поширення капіталістичних відносин на селі; використання нової техніки і мінеральних добрив; соціальне розшарування на селі; трудова еміграція, освоєння просторів Сибіру і Далекого Сходу; Україна – житниця Європи.

2. Визначте передумови і наслідки зазначених подій

Передумови	Подія (явище)	Наслідки
Морські подорожі європейців відкрили Новий світ. Іспанські монархи виділяли кошти з королівської скарбниці. На освоєння відкритих земель вирушили рицарі, селяни, ремісники, монахи, найманці і просто авантюристи. Монахи-місіонери наvertsали «нерозумних» індіанців до християнства	Конкіста	Завоювання ацтеків Е. Кортесом Завоювання інків Ф. Пісарро Знищення самотутніх цивілізацій. Поповнення іспанської королівської скарбниці Зміцнення і вплив римської церкви. Суперництво між Іспанією і Португалією Поява іспанських та португальських колоній

9 клас

Передумови	Подія (явище)	Наслідки
Завоювання Наполеоном європейських країн Розгром наполеонівської армії в Росії Похід російських військ у Європу Створення у 1813 році шостої коаліції у складі Росії, Великої Британії, Прусії, Австрії, Швеції, Португалії, Іспанії. Поразка коаліції під Дрезденом спонукала до підписання Теплицького договору про боротьбу з Бонапартом до повного знищення.	«Битва народів»	Перемога коаліції Відступ залишків наполеонівської армії за Рейн Розпуск Рейнського союзу Закінчення французького панування у Німеччині, Голландії Переслідування французької армії і вступ союзницької армії на територію Франції

11 клас

Передумови	Подія (явище)	Наслідки
Польсько-радянський договір щодо кордонів України 1945 р Плани польського уряду щодо відродження північно-західних районів Польщі українським населенням, що опинилося за межами УРСР. Боротьба повстанських загонів УПА проти репресивних акцій польської влади	Операція «Вісла»	Ліквідовано 3,5 тисячі українських збройних формувань, 8 тис. воїнів УПА. Депортовано у пн. та пн.зх. райони Польщі близько 141 тис. українців, розселяючи не більше як по 3-4 родини на одне польське село. Депортація здійснювалася у жорстких умовах і швидкими темпами (тисячі загинули від голоду і хвороб) На «звільнені від українців» землі уряд переселив 14 тис. поляків і розпочав полонізацію у всіх сферах життя

11 клас

Передумови	Подія(явище)	Наслідки
Смерть Й. Сталіна Прихід до влади М. Хрущова XX з'їзд КПРС	Десталінізація	Викриття культу особи Сталіна (зняття з книжкових полиць творів, портретів вождя, знесення пам'ятників, виніс тіла з Мавзолею, перейменування вулиць тощо) Реабілітація «ворогів народу» Ліквідація ГУЛАГу Лібералізація суспільно-економічного життя Послаблення цензури, поява «шістдесятників»

Пояснити терміни та поняття

Національна ідея – гасло, навколо якого розпочався процес формування модерної української нації «українці були, є і будуть» – колективне бачення минулого, теперішнього і майбутнього України;

промисловий переворот – процес у розвитку продуктивних сил суспільства, під час якого відбувається перехід від мануфактурного до машинного виробництва

«Зоря Галицька» – перша українська газета, яку видавала у Львові з 1848-1851 рр
Головна Руська Рада;

декабристи – члени таємних організацій, що мали на меті реформувати Російську імперію (скасувати кріпацтво, прийняти конституцію, провести буржуазні реформи), свою назву цей суспільний рух отримав згідно назви місяця («декабрь» – грудень), в якому відбулася невдала спроба їхнього повстання;

«відрізки» – надлишки землі, що перевищували норму селянського наділу, встановленого «Положенням...» 1861 року.

універсал – державно-політичні акти, грамоти-прокламації, які видавала Українська Центральна Рада для широкого загалу.

Український національний конгрес – це зібрання національних громадських і політичних сил (6-8 квітня 1917 р.), де було вирішено визнати УЦР законодавчим органом України, створити Малу Раду та визнання національно-територіальної автономії України в складі Росії.

Директорія – це тимчасовий орган влади до Установчих зборів, до якого входили Винниченко (голова), Петлюра (головний отаман). Обидва від УСДРП. Входив Швець (УПСР), Макаренко (від Профспілки залізничників) та Андрієвський (УПСР)

«Листопадовий зрив» – військовий переворот в ніч з 31 жовтня на 1 листопада, здійснений силами УСС на чолі з Д.Вітовським, з метою встановлення української державності.

Галицько-Буковинське генерал-губернаторство – це територіально-адміністративна одиниця у складі Росії, після завоювання Східної Галичини та Північної Буковини російською армією у 1914 р.

колабораціонізм - співробітництво населення з окупаційною владою та армією ворожої держави в період Другої світової війни. -

остарбайтери – назва робітників із Східної Європи в Третньому рейху;

космополітизм – теорія, що проповідує байдуже ставлення до батьківщини та свого народу, заперечує патріотизм, національну незалежність, національну культуру й висуває ідею створення світової держави, встановлення світового громадянства;

реабілітація – поновлення втраченого доброго імені, відновлення репутації; поновлення прав, відміна необґрунтованого звинувачення невинної особи або групи осіб ;

«шістдесятники» – молоде творче покоління 1960-х років, яке сформувалося в період засудження сталінізму, "відлиги" радянського режиму та реабілітації.

Вставити пропущені слова

1. _____ уряд почав розробляти план переселення _____ з їхніх етнічних земель (Лемківщини, Посяння, Підляшшя, Холмщини) до північних та північно-західних районів, що відійшли у повоєнний період від _____ до _____. Ця операція ретельно готувалася і дістала назву _____.

*Польський уряд почав розробляти план переселення **українців** з їхніх етнічних земель (Лемківщини, Посяння, Підляшшя, Холмщини) до північних та північно-західних районів, що відійшли у повоєнний період від **Німеччини** до **Польщі**. Ця операція ретельно готувалася і дістала назву **«Вісла»**.*

2. У ніч на _____ 1918 р. в Києві відбулося таємне засідання _____. На ньому було відхилено ідею відновлення _____ і створено верховний орган у складі п'яти осіб для керівництва повстанням проти гетьмана - _____. Її головою став соціал-демократ – _____.

*У ніч на **14 листопада** 1918 р. в Києві відбулося таємне засідання **Українського Національного Союзу**. На ньому було відхилено ідею відновлення **Центральної Ради** і створено верховний орган у складі п'яти осіб для керівництва повстанням проти гетьмана - **Директорію**. Її головою став соціал-демократ – **Володимир Винниченко**.*

Виправити помилки у тексті

У 1820р. “Союз благоденства” розпався. Члени **Чернігівської** управи проголосили створення **Північного** товариства. Провідна роль у товаристві належали П. Пестелю. В Росії утворилось **Південне** товариство. Обидві організації мали спільну мету – шляхом **реформ** ліквідувати самодержавний устрій та кріпосне право. Однак щодо майбутнього України погляди декабристів різнились

У 1821р. “Союз благоденства” розпався. Члени **Тульчинської** управи проголосили створення **Південного** товариства. Провідна роль у товаристві належали П. Пестелю. В Росії утворилось **Північне** товариство. Обидві організації мали спільну мету – шляхом **військового перевороту** ліквідувати самодержавний устрій та кріпосне право. Однак щодо майбутнього України погляди декабристів різнились.

«Історична плутанина»

1. **Історична плутанина: знайдіть 10 помилок у тексті і запишіть правильну відповідь, підкреслюючи змінені дати, слова і словосполучення.**

Напередодні Другої світової війни ОУН складалася з двох фракцій – поміркованої, яка покладала певні надії на зближення з Червоною Армією, очолювана Є.Коновальцем та радикальної, налаштованої будь-якою ціною створити власну армію і державу, очолювана С. Бандерою. Саме остання, з благословення єпископа Йосипа Сліпого на Соборній площі у Хусті 22 червня 1941року проголосили відновлення УНР. На посаду прем'єр-міністра був

обраний С. Бандера. У відповідь німецьке командування запросило членів уряду на переговори.

*Напередодні Другої світової війни ОУН складалася з двох фракцій – поміркованої, яка покладала певні надії на зближення з **німецькою армією**, очолювана **А. Мельником** та радикальної, налаштованої будь-якою ціною створити власну армію і державу, очолювана С. Бандерою. Саме остання, з благословення **митрополита Андрея Шептицького у будинку «Просвіти» у Львові 30 червня 1941 року** проголосили відновлення **Української держави**. На посаду прем'єр-міністра був обраний **Я. Стецько**. У відповідь німецьке командування **заарештувало** членів уряду.*

2. Історична плутанина: знайдіть 10 помилок у тексті і запишіть правильну відповідь, підкреслюючи змінені дати, слова і словосполучення.

У 1638 році князь В.-К. Острозький заснував у Києво-Успенській лаврі школу за типом західноєвропейських навчальних закладів. У 1639 році вона була об'єднана з Київською братською школою та перетворена на Київський ліцей, що згодом став університетом. Викладали тут грецькою, слов'янською, а деякі курси – латинською мовами. Учні називалися ліцейстами. Цей навчальний заклад до відкриття Харківського університету був єдиним вищим навчальним закладом Східної Європи.

*У 1631 році **митрополит Петро Могила** заснував у **Києво-Печерській лаврі** школу за типом західноєвропейських навчальних закладів. У 1632 році вона була об'єднана з Київською братською школою та перетворена на Київський **колегіум**, що згодом став **академією**. Викладали тут (грецькою) слов'янською, а деякі курси – латинською мовами. Учні називалися **спудеями**. Цей навчальний заклад до відкриття **Московського** університету був єдиним вищим навчальним закладом Східної Європи.*

3. Історична плутанина: знайдіть 10 помилок у тексті і запишіть правильну відповідь, підкреслюючи змінені дати, слова і словосполучення.

У 1659 році спалахнуло нове повстання – Коліївщина. Його очолив міщанин Олекса Довбуш. Навесні 1861 року козаки на чолі з ватажком з'явилися у Горіховій Діброві під Катеринославом. Повстання охопило райони Чернігівського та Катеринославського воєводств. Свій похід козаки спрямували на Чигирин. Про події цього періоду написав Т.Г. Шевченко у своїй поемі «Сон».

*У 1768 році спалахнуло нове повстання – Коліївщина. Його очолив **запорожець Максим Залізник**. Навесні 1768 року козаки на чолі з ватажком з'явилися у **Холодному Яру** під **Чигирином**. Повстання охопило райони **Київського та Брацлавського** воєводств. Свій похід козаки спрямували на **Умань**. Про події цього періоду написав Т.Г. Шевченко у своїй поемі «**Гайдамаки**».*

4. Історична плутанина: знайдіть 10 помилок у тексті і запишіть правильну відповідь, підкреслюючи змінені дати, слова і словосполучення.

З ініціативи СБУ у червні 1914 року було створено легіон Українських січових стрільців. Полк очолив Д.Вітовський. На початку серпня 1914 року ще недоукомплектовані сотні УСС вперше вступили у бої на горі Лисоня. Навесні 1915 року стрілецькі сотні воювали на Ужоцькому перевалі, а у грудні 1916 року – на горі Маківка під Бережанами. Тут, під час півторамісячної битви, полк утратив близько тисячі стрільців. У 1991 році на честь героїв-січовиків на горі Маківка насипали могилу і поставили хрест.

*З ініціативи **ГУР** у **серпні** 1914 року було створено легіон Українських січових стрільців. Полк очолив **М.Галуцинський**. **Наприкінці вересня** 1914 року ще недоукомплектовані сотні УСС вперше вступили у бої на **Ужоцькому перевалі**. Навесні 1915 року стрілецькі сотні воювали на **горі Маківка**, а у **серпні-вересні** 1916 року – на **горі Лисоня** під Бережанами. Тут, під час півторамісячної битви, полк утратив близько тисячі стрільців. У 1917 році на честь героїв-січовиків на **горі Лисоня** насипали могилу і поставили **хрест**.*

Література:

1. Організація та проведення Всеукраїнських учнівських олімпіад і турнірів: методичні рекомендації / Б.Г.Кремінський. – К. 2001. – 68 с.
2. Баханов К.О. Методичний посібник з історії України. 7 клас. Традиції та інновації у навчанні історії в школі. – К.: Генеза, 2001. – 296 с.: іл.
3. Баханов К.О. Лабораторно-практичні роботи з історії України (методичний посібник для вчителів). – К.: Генеза, 1996. – 208 с.
4. Баханов К.О. Традиції та інновації в навчанні історії в школі: Дидактичний словник - довідник. – Запоріжжя: Просвіта, 2002. – 108 с.: іл.
5. Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі: Монографія. – Запоріжжя: Просвіта, 2000. – 160 с.: іл.
6. Баханов К.О. Традиції та інновації в навчанні історії в школі: Дидактичний словник-довідник. – Запоріжжя: Просвіта, 2002. – 108 с.: іл.
7. Бойко О.Д. Історія України. Тести. Запитання. Завдання. – К.: Видавничий центр “Академія”, 1998. – 256 с.
8. Історія України від найдавніших часів до початку ХХ ст.: Запитання. Відповіді. Методичні рекомендації. / М.Г. Тараненко, Ф.Л. Левітас. – К.: Магістр-S, 1999. – 160 с.
9. Сучасний учитель та сучасний урок (методичні рекомендації щодо вивчення історії України та всесвітньої історії в школі). укладач Ф. Л. Левітас– 2-е видання, стереотипне. – К.: КМПУВ імені Б. Грінченка, 2002. – 15 с.
10. Історія для громадянина. Методичний посібник для вчителів середніх загальноосвітніх навчальних закладів. – Львів: НВФ “Українські технології”, 2003. – 136 с.
11. Історія епохи очима людини. Україна та Європа у 1900-1939 рр.: Навчальний посібник для 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів./ Ю. Комаров, В. Мисан, А. Осмоловський та ін. –К.: “Генеза”, 2004.– 256.с.
12. Олімпіадні завдання з історії / упоряд. Т. Галицька-Дідух, В. Островський, Б. Паска. – К: (Бібліотека «Шкільного світу») 2014. – 128 с. –

Електронні ресурси

1. <https://uk.wikipedia.org/wiki>
2. <http://www.soippo.edu.ua/userfiles/InformBuletin-Istoria.doc>
3. http://www.twirpx.com/files/abit/sc_history/olympics/

[illegible]

**Готуємося до історичної олімпіади:
методичні та інформаційні аспекти**

Навчально-методичний посібник

Технічне редагування: Касянчук О.В.

**Біла Церква
2015**

**Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців ДК № 4830 від 14.01. 2015 р.**

**НАВЧАЛЬНО-ВИДАВНИЧИЙ КАБІНЕТ
КНЗ КОР «КОПОПК»
м. Біла Церква, вул. Ярослава Мудрого, 37
Тел.(04463) 5-04-24, 5-04-22
E-mail: koipopk@ukr.net**